

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้ และผลของการรับสภาพหนี้

ตั้งที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 แล้วว่า การที่กฎหมายบัญญัติให้มีอายุความเกี่ยวกับสิทธิก็เพื่อประโยชน์ของรัฐในอันที่จะตัดปัญหาใหม่มีคดีความรกรงศาล และเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านความแน่นอนมั่นคงแห่งกิจการและทรัพย์สิน เพราะถ้ากฎหมายไม่กำหนดอายุความไว้ ข้อพิพาทโต้เถียงเกี่ยวกับสิทธิก็จะมียุติตลอดไปไม่มีวันสิ้นสุดหรือยุติ ซึ่งเป็นการยุ่งยากแก่คู่กรณีที่จะต้องเตรียมพยานหลักฐานไว้ต่อสู้คดีโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา ถึงหากจะมีเอกสารเป็นหลักฐานก็อาจสูญหายหรือถูกทำลายไป ส่วนพยานบุคคลที่รู้เห็นเกี่ยวข้องกับอาจล้มหายตายจากไปตามกาลเวลา ยุ่งยากทั้งแก่การพิสูจน์ความจริงและแก่การที่ศาลจะรับฟังความจริง แม้ลูกหนี้จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้วก็ยังสามารถฟ้องร้องบังคับให้ชำระหนี้ได้อีก เพราะระยะเวลาล่วงเลยมานานจนพยานหลักฐานสูญหายไปหมด กฎหมายจึงต้องตัดปัญหาด้วยอายุความ พิจารณาในด้านเจ้าหนี้หรือเจ้าของสิทธิ เมื่อคนปล่อยปละละเลยไม่ใช้สิทธิภายในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ควรที่จะเสียสิทธิของตนไปเพราะไม่มีเหตุอย่างใดที่กฎหมายจะช่วยคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้ที่ไม่รักษาสีทธิของตนเอง

โดยปกติอายุความนั้นเมื่อเริ่มนับแล้วก็จะนับต่อไปเรื่อย ๆ โดยไม่หยุดจนครบกำหนดระยะเวลาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เมื่อพ้นกำหนดแล้วสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ย่อมเป็นอันขาดอายุความต้องห้ามมิให้ฟ้องร้อง แต่ก่อนที่สิทธิเรียกร้องจะขาดอายุความถ้าหากมีเหตุอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อันมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงอายุความก็จะหยุดนับ ระยะเวลาที่ได้ล่วงไปก่อนนั้นย่อมไม่นับเข้าในอายุความ เหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นอาจเกิดจากการกระทำของลูกหนี้เองก็ได้ การกระทำของลูกหนี้ซึ่งเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นเรียกว่า การรับสภาพหนี้ ในบทที่ 2 นี้ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์หลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้ และผลของการรับสภาพหนี้ ทั้งนี้ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์และเปรียบเทียบถึงผลบังคับและข้อแตกต่างระหว่างการทำลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้กับการแสดงเจตนาของลูกหนี้ในนิติกรรมรูปแบบอื่น เช่น การที่ลูกหนี้ไปแสดงเจตนาทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับเจ้าหนี้ หรือลูกหนี้ทำการรับสภาพความรับผิดชอบโดยสัญญา หรือการที่ลูกหนี้ละเลยซึ่งประโยชน์แห่งอายุความ

2.1 หลักทั่วไปในการรับสภาพหนี้

เมื่อมีหนี้ต่อกันตามกฎหมาย หากมีการชำระหนี้เป็นที่เรียบร้อยหนี้ก็เป็นอันระงับสิ้นไป แต่หากลูกหนี้มิได้ชำระหนี้ของตนนับแต่วันที่เจ้าหนี้อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้นั้น อายุความตามกฎหมายก็เริ่มนับ ทั้งนี้เพื่อบังคับให้เจ้าหนี้ต้องดำเนินการเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าในระหว่างที่อายุความเริ่มนับแต่ยังไม่ครบกำหนดอายุความ หากลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ไว้ด้วยความยอมระงับคดีหยุดลงแล้วเริ่มนับนับใหม่

การรับสภาพหนี้จึงเป็นการแสดงเจตนาของลูกหนี้ที่รับรองหนี้เดิมว่ามีอยู่จริงและผูกพันตนว่าจะชำระให้¹ เข้าลักษณะเป็นนิติกรรมประเภทสงวนไว้ซึ่งสิทธิเรียกร้องอันมีอยู่ในมูลหนี้เดิมให้คงมีอยู่ต่อไป² โดยเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวมีพิสัยที่ต้องคำนึงว่าเจ้าหนี้จะตกลงยินยอมด้วยหรือไม่ก็ตาม

ข้อแตกต่างระหว่างการรับสภาพหนี้กับสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือสัญญาแปลงหนี้ใหม่ ประการหนึ่งคือสัญญาประนีประนอมยอมความกับสัญญาแปลงหนี้ใหม่เป็นนิติกรรมสองฝ่ายที่ต้องอาศัยคำเสนอและคำสนองที่ถูกต้องตรงกันของคู่สัญญาเป็นสำคัญ แต่การรับสภาพหนี้เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียว

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 862/2496 ระหว่าง นายพร้อม สันคำ โจทก์ นายหมี่ เต็มบำรุง จำเลย

²คำพิพากษาฎีกาที่ 66/2516 ระหว่าง นายพินิจ จันทวสุ ในฐานะผู้จัดการมรดก และผู้รับมรดกของนายสรวง จันทวสุ โจทก์ นายสุริยน ไรวา จำเลย โดยศาลฎีกากล่าวว่า "...จริงอยู่ที่การรับสภาพหนี้มิใช่เป็นการก่อให้เกิดหนี้ขึ้นใหม่ในตัวเอง แม้กระนั้นก็ถือการรับสภาพหนี้เป็นนิติกรรมประเภทสงวนสิทธิเรียกร้องอันมีอยู่ในมูลหนี้เดิมให้คงมีอยู่ต่อไป และไม่ขาดอายุความ หนังสือการรับสภาพหนี้จึงเป็นหลักฐานแห่งการสงวนสิทธิเรียกร้องอันมีอยู่ในมูลหนี้เดิมนั่นเอง เพราะฉะนั้นโจทก์ย่อมจะบังคับตามสิทธิเรียกร้องของตน ดังที่ปรากฏในหนังสือรับสภาพหนี้นี้ได้ ถ้าหากจำเลยได้รับสภาพหนี้โดยชอบและหนังสือรับสภาพหนี้ถูกต้อง..."

2.1.1 การรับสภาพหนี้เป็นนิติกรรมที่ต้องทำโดยความสมัครใจ

เนื่องจากการรับสภาพหนี้เป็นนิติกรรมประเภทหนึ่ง ฉะนั้นจึงต้องเป็นไปตามองค์ประกอบที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 112 กล่าวคือ การแสดงเจตนาของลูกหนี้นั้นจะต้องกระทำด้วยความสมัครใจ อยู่ภายใต้บังคับของการแสดงเจตนาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 119 ถึง 129 ด้วย ถ้าเจตนาที่แสดงออกมานั้นเกิดวิปริตไปเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมทำให้เจตนาเสื่อมเสีย อันมีผลกระทบต่อกระทั่งถึงความสมบูรณ์ของการรับสภาพหนี้¹ และเจตนาที่แสดงออกนั้นจะต้องแสดงออกต่อเจ้าหนี้รวมทั้งตัวแทนของเจ้าหนี้ด้วย เช่น จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ได้แถลงต่อนายโจทก์ในระหว่างการพิจารณาของศาลว่าเป็นหนี้โจทก์จริง และศาลได้จดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา เป็นต้น เช่นนี้ถือว่าเป็นการแสดงออกต่อเจ้าหนี้ได้ แต่ตามมิใช่กระทำต่อเจ้าหนี้หรือตัวแทนของเจ้าหนี้โดยตรงก็ไม่ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้ เช่น จำเลยเคยให้การขึ้นสอบสวนในคดีอื่นโจทก์ขอให้ปลัดอำเภอซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนช่วยถามถึงเรื่องที่จำเลยค้างชำระค่าจ้างว่าความด้วยซึ่งจำเลยรับว่าค้างโจทก์จริง นอกจากนี้จำเลยก็ยังเคยเบิกความต่อศาลในคดีอื่นว่าค้างค่าจ้างว่าความโจทก์ด้วย แต่การให้การหรือเบิกความของจำเลยเป็นเรื่องที่จำเลยให้การและเบิกความตามหน้าที่มิใช่กระทำต่อเจ้าหนี้ จึงไม่เป็นการรับสภาพหนี้ตามกฎหมาย² นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาดังคำพิพากษาศาลฎีกาเรื่องนี้แล้วเห็นว่า หากจะพิจารณาเจตนาที่แท้จริงของลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ก็มีเจตนาที่ผูกพันตนจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้จึงไม่ใช่เป็นการรับสภาพหนี้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะการรับสภาพหนี้จะต้องมีข้อเท็จจริงที่แสดงอย่างชัดแจ้งว่าลูกหนี้มีเจตนาผูกพันตนที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ด้วย

มีปัญหาที่นำพิจารณาคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 130 ซึ่งเป็นบททั่วไปของการแสดงเจตนาจะนำมาบังคับใช้กับการรับสภาพหนี้หรือไม่ กล่าวคือหากลูกหนี้

¹ สักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรมและสัญญา, แก้ไขเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2527), หน้า 16.

² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 790/2504 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง นายยัญ คงสมจิตต์ โจทก์ นางไป ปิ่นอำนาจ จำเลย

กับเจ้าหน้าที่อยู่ห่างไกลระยะทาง ลูกหนี้ได้เขียนหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ฉบับหนึ่งก่อนมูลหนี้ขาดอายุ ความยอมรับว่าเป็นหนี้เจ้าหนี้ แต่ยังมีใตส่งไปให้กับเจ้าหนี้ถึงแก่ความตายเสียก่อนหรือตกเป็น คนไร้ความสามารถ ต่อมาภายหลังจากมูลหนี้ขาดอายุความแล้ว เจ้าหนี้พบหนังสือรับสภาพหนี้ฉบับนี้ เจ้าหนี้จะนำมาอ้างว่ามูลหนี้ยังไม่ขาดอายุความเพราะเหตุมีการทำหนังสือรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ถึง คนอื่นเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงได้หรือไม่ เนื่องจากการรับสภาพหนี้เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียว ซึ่งต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา¹ จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติว่าด้วยการแสดงเจตนา เมื่อการแสดงเจตนาฉบับนี้ยังมีใตส่งไป ลูกหนี้ผู้แสดงเจตนาถึงแก่ความตายหรือตกเป็นคนไร้ความ สามารถเสียก่อน ย่อมเป็นเหตุทำให้ความสมบูรณ์แห่งการแสดงเจตนาฉบับนี้เสื่อมเสียไป เจ้าหนี้จะ ถือเอาประโยชน์แห่งหนังสือรับสภาพหนี้ฉบับนี้ไม่ได้ ขณะเดียวกันเจ้าหนี้จะถือเอาการแสดงเจตนา ในหนังสือรับสภาพหนี้ของลูกหนี้เป็นกรณีลูกหนี้ได้ทำการอย่างไรก็อย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุม สงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับตามสิทธิเรียกร้องนั้นก็ได้ เช่นเดียวกัน เพราะการรับสภาพ หนี้ไม่ว่าจะกระทำด้วยวิธีใดก็ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 ลูกหนี้ จะต้องแสดงเจตนาต่อเจ้าหนี้และมีผลเมื่อการแสดงเจตนาไปถึง

กรณีตามตัวอย่าง หากลูกหนี้ได้ส่งหนังสือรับสภาพหนี้ไปให้กับเจ้าหนี้แล้ว ตราบใดที่หนังสือรับสภาพหนี้ฉบับนี้ยังไม่ถึงเจ้าหนี้ ลูกหนี้ก็สามารถบอกถอนหนังสือรับสภาพหนี้ไปยัง เจ้าหนี้ได้ และถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าคำบอกถอนไปถึงเจ้าหนี้ก่อนหรือพร้อมกับหนังสือรับสภาพ หนี้เจตนาที่แสดงไว้ในหนังสือรับสภาพหนี้ก็เป็นอันไร้ผล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 130 เช่นเดียวกัน

2.1.2 ระยะเวลาที่ลูกหนี้อาจเข้ารับสภาพหนี้ได้

เนื่องจากการรับสภาพหนี้มีผลทางกฎหมายที่สำคัญคือ ทำให้อายุความสะดุด หยุดลง เมื่อเป็นเช่นนี้ระยะเวลาที่ลูกหนี้อาจเข้ารับสภาพหนี้ได้จึงเริ่มตั้งแต่ขณะที่เจ้าหนี้อาจบังคับ ตามสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไปและสิ้นสุดลงเมื่อมูลหนี้ขาดอายุความ ทั้งนี้เพราะก่อนที่เจ้าหนี้

¹ ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา,

อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้อง อายุความยังไม่เริ่มนับจึงไม่มีประโยชน์ในการรับสภาพหนี้ที่จะมีผล
ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง แต่อาจมีประโยชน์ในคำพยานหลักฐานโดยถือเป็นการรับของลูกหนี้
นอกศาลได้ และหากมูลหนี้ชั้นอายุความแล้วก็รับสภาพหนี้ต่อกันไม่ได้เพราะถ้าพยานกำหนดอายุ
ความไปแล้วย่อมไม่มีอะไรที่จะสะดุดหยุดลง ทั้งนี้เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 172 บัญญัติว่า การรับสภาพหนี้มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ฉะนั้น อายุความจะ
สะดุดหยุดลงได้ก็ต่อเมื่อการรับสภาพหนี้ชั้นใดกระทำก่อนอายุความครบกำหนด ซึ่งหากกระทำ
ภายหลังขาดอายุความแล้วก็อาจเป็นเรื่องรับสภาพผิดตามสัญญา หรือเป็นการละประโยชน์แห่ง
อายุความแล้วแต่กรณีไป

ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำคือ ลูกหนี้กับเจ้าหนี้อยู่ห่างกันโดยระยะทาง¹
ในขณะที่ลูกหนี้ส่งหนังสือรับสภาพหนี้ไปยังเจ้าหนี้ได้กระทำไปภายในกำหนดอายุความ แต่หนังสือ
รับสภาพหนี้ดังกล่าวไปถึงเจ้าหนี้เมื่อล่วงเลยกำหนดอายุความแล้ว ในกรณีเช่นนี้จะถือว่าเป็นการ
รับสภาพหนี้ภายในกำหนดอายุความหรือไม่ ซึ่งปัญหานี้มีความเห็นแตกต่างเป็นสองแนวทางคือ
แนวความเห็นแรกเห็นว่า ควรจะต้องยึดหลักตามที่ได้อ้างมาแล้วคือ การแสดงเจตนาของลูกหนี้
ในหนังสือรับสภาพหนี้ดังกล่าวมีผลเมื่อการแสดงเจตนาขึ้นถึงเจ้าหนี้ ซึ่งขณะที่ถึงและมีผลนั้นล่วงเลย
กำหนดอายุความแล้ว ย่อมถือไม่ได้ว่าได้กระทำภายในกำหนดอายุความจึงมิใช่เป็นการรับสภาพหนี้

¹กฎหมายได้แบ่งประเภทการแสดงเจตนาเป็น 2 ประเภท คือ การแสดงเจตนาต่อ
บุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า และการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง การแสดงเจตนาต่อ
บุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า หมายความว่าสามารถแสดงเจตนาให้ถึงกันเข้าใจกันโดยทันที แม้มองไม่
เห็นหน้า ถ้าสามารถพูดหรือร้องตะโกนหรือให้สัญญาณอย่างหนึ่งอย่างใดอันเข้าใจความหมายกันได้
ก็ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า การแสดงเจตนาโดยทางโทรศัทพ์ก็ถือได้ว่า
อยู่เฉพาะหน้าเช่นเดียวกัน แต่ถึงแม้ว่าจะอยู่ไกลกันซึ่งสามารถแสดงเจตนาเฉพาะหน้าได้ ถ้าแสดง
เจตนาโดยทำเป็นหนังสือส่งถึงกัน ก็อาจถือไม่ได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า
เพราะไม่ประสงค์ที่จะแสดงเจตนาให้ผลทันที ส่วนการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง
หมายความว่าแสดงเจตนาอย่างใดที่ไม่ใช่เป็นการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า ก็ย่อม
เป็นการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทางทั้งสิ้น.

ดู สักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา,
หน้า 197-198.

แต่เป็นการละประโยชน์แห่งอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 192 ในกรณี
ที่เจ้าหนี้มีใ้สองตอบ แต่ถ้าหากเจ้าหนี้สองตอบโดยการส่งเจตนาไปยังลูกหนี้ ย่อมถือว่าเป็น
การรับสภาพผิดตามสัญญาภายหลังจากที่ขาดอายุความแล้ว แนวความเห็นที่สองเห็นว่า ในเรื่อง
การรับสภาพหนี้นั้น เจตนารมณ์ของกฎหมายน่าจะคำนึงเฉพาะในขณะที่ลูกหนี้ได้แสดงเจตนาทำการ
รับสภาพหนี้ว่าอยู่ภายในกำหนดอายุความหรือไม่ หากการรับสภาพหนี้ได้กระทำขึ้นภายในกำหนด
อายุความแล้วก็ถือว่าได้มีการรับสภาพหนี้แล้ว แม้การแสดงเจตนาจะไปถึงเจ้าหนี้ในขณะที่ล่วง
เลยกำหนดอายุความแล้วก็ตาม ทั้งนี้โดยคำนึงถึงหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาของ
ลูกหนี้เป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะหากไม่ถือตามแนวความเห็นนี้จะทำให้เกิดปัญหาในการนำสืบว่าการ
แสดงเจตนารับสภาพหนี้ของลูกหนี้ไปถึงเจ้าหนี้เมื่อใด ยิ่งไปกว่านั้นถ้าจะให้ถือตามแนวความเห็น
แรกที่ให้ถือว่าการแสดงเจตนาของลูกหนี้มีผลเมื่อไปถึงเจ้าหนี้ ก็อาจเป็นช่องทางที่ให้ลูกหนี้ใช้วิธี
การที่ไม่ชอบเพื่อมิให้การแสดงเจตนาของตนไปถึงเจ้าหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้คิดกลับใจไม่ต้องการ
ผูกพันตามเจตนาที่ตนได้แสดงออกไป ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นแนวแรก อย่างไรก็ตาม
ขณะนี้ยังไม่มีแนวคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยในเรื่องนี้ไว้โดยตรง

นอกจากปัญหาว่าการรับสภาพหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้กับเจ้าหนี้อยู่ห่างกันโดยระยะทาง
จะถือว่าการรับสภาพหนี้มีผลเมื่อใดแล้ว ยังมีปัญหาที่ควรพิจารณาอีกก็คือเจ้าหนี้จะให้ลูกหนี้ทำ
หนังสือรับสภาพหนี้ไว้ล่วงหน้าได้หรือไม่ เช่น ในที่นี้รายหนึ่งสมมุติว่าหนี้มีอายุความ 5 ปี เมื่อเริ่ม
ก่อนนี้รายนั้นขึ้นในเดือนเมษายน 2520 เจ้าหนี้ให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ล่วงหน้า 3 ฉบับ
ฉบับแรกลงวันที่ 5 มิถุนายน 2520 ฉบับที่สองลงวันที่ 10 ตุลาคม 2524 ฉบับที่สามลงวันที่ 10
พฤษภาคม 2525 หนังสือรับสภาพหนี้ทั้งสามฉบับนี้หากเจ้าหนี้นำมาใช้เป็นประโยชน์โดยอ้างว่า
ลูกหนี้ได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้ไว้ ฉะนั้นคดีของเขาจึงไม่ขาดอายุความ ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า
ตามหลักกฎหมายในเรื่องอายุความนั้น บทบัญญัติในมาตรา 191 บัญญัติว่า อายุความที่กฎหมายกำหนด
ไว้ชั้นผู้ใดหาอาจจะขยายออกหรือยื่นเข้าได้ไม่ ซึ่งหมายความว่าในเรื่องอายุความนั้นกฎหมายต้อง
การความแน่นอนไม่เปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ลูกหนี้มาตกลงกำหนดอายุความกันเองได้ เพราะถ้าทำ
เช่นนั้นจะเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบและสร้างความไม่แน่นอนให้เกิดขึ้นอันเป็นการยุ่งยากใน
ชั้นพิจารณาคดีของศาล ด้วยเหตุผลของบทบัญญัติมาตรา 191 ที่กล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า
การทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ล่วงหน้าดังเช่นตัวอย่างที่ยกมากล่าวข้างต้นนั้นน่าจะเป็นการขัดต่อ

เจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรา 191 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หนังสือรับสภาพหนี้ไว้ล่วงหน้าจึงเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113

2.1.3 ต้องมีมูลหนี้ต่อกันจึงจะเกิดการรับสภาพหนี้ได้

จากการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 บัญญัติว่า "ถ้าลูกหนี้รับสภาพต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง ฯลฯ ท่านว่าอายุความย่อมระงับลง" ซึ่งหมายความว่า เจ้าหนี้จะต้องมีสิทธิเรียกร้องอย่างใดอย่างหนึ่งเหนือลูกหนี้และลูกหนี้รับสภาพหนี้นั้น หรือกล่าวโดยสรุปก็คือรับว่าเป็นหนี้แก่เจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้น ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการรับสภาพหนี้ที่จะให้มีผลบังคับนั้นจำเป็นต้องมีมูลหนี้ที่จะรับสภาพอยู่ หนี้ที่มีมูลหนี้ซึ่งขาดอายุความแล้วจะมีการรับสภาพหนี้ไม่ได้เพราะถือว่ามูลหนี้นั้นไม่อาจจะบังคับได้แล้ว เพราะเมื่อเจ้าหนี้เรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ที่ขาดอายุความแล้ว ลูกหนี้อาจบอกปิดการชำระหนี้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 188 และหากไปฟ้องร้องขอให้ศาลบังคับให้ศาลยอมไม่อาจบังคับให้ลูกหนี้อายุความขึ้นต่อสู้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193 ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาในคำพิพากษาฎีกาที่ 546/2512 ระหว่าง ธนาคารกรุงไทย จำกัดฯ โจทก์ พันตรีพรภักย์ มณีมัย กับพวก จำเลย และคำพิพากษาฎีกาที่ 484/2516 ระหว่าง บริษัท ส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ จำกัดฯ โจทก์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหสาถลนํ้ามันฯ กับพวก จำเลย ว่าการรับสภาพหนี้นั้นมีผลเพียงทำให้อายุความระงับลงเท่านั้น หากเป็นการก่อตั้งสิทธิฟ้องร้องขึ้นใหม่แต่อย่างใดไม่ ถ้าไม่มีมูลหนี้ต่อกันย่อมจะมีการรับสภาพหนี้ไม่ได้ ถึงมีก็ไม่มีผลอย่างใดตามกฎหมายซึ่งหมายความว่า การที่จะรับสภาพหนี้ได้จะต้องมีหนี้ก่อนที่จะมีการรับสภาพหนี้ ไม่ว่าหนี้นั้นจะมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ก็ตาม และอีกประการหนึ่งหนี้นั้นต้องยังมีค่าอายุความด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 921/2502 ระหว่าง ธนาคารกรุงเทพ จำกัดฯ โจทก์ นายกก เชียง แซ่โต้ว จำเลย ผู้ทรงตัวแลกเงินผ่อนเวลาให้ผู้รับรองโดยมิได้บอกให้ผู้ส่งจ่ายทราบ ผู้ส่งจ่ายยอมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 948

ผู้ส่งจ่ายชายตัวแลกเงินให้ผู้ทรง ผู้ทรงผ่อนเวลาให้ผู้รับรองอันทำให้ผู้ส่งจ่ายพ้นความรับผิดไปแล้ว ครั้นเก็บเงินไม่ได้ ผู้ทรงบอกผู้ส่งจ่ายว่าผู้รับรองปฏิเสธไม่จ่ายเงิน และให้คืนตัวแลกเงินฉบับที่ 2 ซึ่งไม่มีคำรับรองของผู้จ่าย ผู้ส่งจ่ายจึงทำหนังสือรับสภาพหนี้และ

ออกเช็คให้อีก ดังนั้นเป็นการหลอกลวงให้ผู้ส่งจ่ายสำคัญผิดในสาระสำคัญแห่งนิติกรรมเป็นโมฆะ จึงไม่มีมูลหนี้ตามหนังสือรับสภาพหนี้และเช็คนั้น

จากคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้จะเห็นได้ว่า การที่ผู้ส่งจ่ายทำการรับสภาพหนี้โดยไม่มีหนี้ และออกเช็คเพื่อใช้หนี้ซึ่งหนี้นั้นไม่มีอยู่แล้ว เพราะผู้ส่งจ่ายหลุดพ้นจากความรับผิดโดยบทบัญญัติในเรื่องตัวเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 948 โดยผู้ส่งจ่ายสำคัญผิดว่าตัวเองยังคงรับผิดอยู่จึงเป็นการสำคัญผิดในสาระสำคัญของนิติกรรมตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 119 เมื่อการรับสภาพหนี้ไม่ก่อให้เกิดหนี้ใหม่ถ้าหากหนี้เดิมไม่มีการรับสภาพหนี้ก็ไม่ทำให้หนี้ขึ้นมาได้ เมื่อไม่มีหนี้ที่จะต้องรับสภาพหนี้กันแล้วแม้จะออกเช็คใช้หนี้ตามหนังสือรับสภาพหนี้ไป ผู้ออกเช็คก็ยกข้อต่อสู้ต่อผู้รับเช็คไปโดยไม่ยอมรับผิดตามเช็คได้

2.2 บทบัญญัติและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับสภาพหนี้

บทบัญญัติและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับสภาพหนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้เป็นสองกรณีคือ กรณีแรกคือลูกหนี้ได้สมัครใจเข้ารับสภาพหนี้เอง ซึ่งอาจเป็นการทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ให้หรือใช้เงินบางส่วนหรือส่งดอกเบี้ยหรือให้ประกันหรือทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ารับสภาพตามสิทธิ เรียกร่องตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 ส่วนกรณีที่สองก็คือเจ้าหนี้ให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ในเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนอายุความครบบริบูรณ์เพื่อเป็นหลักฐานว่าอายุความสะดุดหยุดลงตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 180

2.2.1 กรณีที่ลูกหนี้สมัครใจเข้ารับสภาพหนี้เอง

การรับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 เป็นกรณีที่ลูกหนี้สมัครใจเข้ารับสภาพหนี้เองไม่มีการบังคับหรือร้องขอจากเจ้าหนี้ ซึ่งโดยหลักแล้วการรับสภาพหนี้จะต้องกระทำโดยตัวลูกหนี้เอง ทั้งนี้เนื่องมาจากหลักเกณฑ์ที่ว่าเมื่อเกิดขึ้นผูกพันขึ้นแล้ว ย่อมเป็นหน้าที่ที่ลูกหนี้จะต้องเข้าชำระหนี้ดังกล่าวนั้น เมื่อลูกหนี้เป็นบุคคลที่ต้องเข้าชำระหนี้รายนั้น ดังนั้นตัวลูกหนี้เองจึงเป็นบุคคลที่จะตัดสินใจว่าจะเข้าทำการรับสภาพหนี้หรือไม่เพราะผลของการรับสภาพหนี้เป็นผลร้ายต่อตัวลูกหนี้ แต่ในบางครั้งก็อาจมีการรับสภาพหนี้โดยบุคคล

อื่นซึ่งมิใช่ตัวลูกหนี้โดยตรง เช่น รับสภาพหนี้โดยทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของลูกหนี้¹ หรือผู้จัดการมรดกของลูกหนี้² แต่การรับสภาพหนี้โดยทายาทนั้นโดยปกติย่อมทำให้อายุความที่เจ้าหนี้จะฟ้องบังคับให้ทายาทชำระหนี้แทนเจ้ามรดกผู้เป็นลูกหนี้ย่อมระงับลงเฉพาะส่วนของทายาทคนนั้น แต่ไม่มีผลผูกพันกองมรดกหรือทายาทคนอื่น³ อย่างไรก็ตาม ทายาทผู้นั้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบส่วนของทรัพย์สินมรดกที่ได้รับ เว้นแต่ถ้าทายาทคนใดยอมรับผิดด้วยตนเองรับจะใช้หนี้สินของผู้ตายทั้งหมด อาจกลายเป็นเรื่องคนภายนอกเข้ามาใช้หนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 314 และมาตรา 350 ทายาทผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบทรัพย์สินของตนเองใช้หนี้เงินสินเชิงแม่ทรัพย์สินมรดกจะไม่พอก็ตาม⁴ หรือในบางกรณีลูกหนี้อาจจะมีการตั้งตัวแทนไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายให้เข้าทำการรับสภาพหนี้แทนลูกหนี้ได้⁵

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1887/2506 ระหว่าง บริษัท ธนาकारแห่งกรุงศรีอยุธยา จำกัด กับ โจทก์ นายชำนาญ ยุทธศิลป์ กับพวก จำเลย

² คำพิพากษาฎีกาที่ 2486-2487/2517 ระหว่าง นางไข่มุก แซ่ตั้ง กับพวก โจทก์ นางสาวน้ำทอง คุณวิศาล กับพวก จำเลย

³ คำพิพากษาฎีกาที่ 666-667/2509 ระหว่าง นางไข่มุก กับพวก โจทก์ นางสาวกิมลี ป้อมลอย กับพวก จำเลย

⁴ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, เล่ม 1 (ภาค 1-2) (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 254.

⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 2943/2522 ระหว่าง ธนาकारกรุงเทพฯ โจทก์ นายซังคิม แซ่ตั้ง กับพวก จำเลย ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การรับสภาพหนี้จะต้องกระทำโดยลูกหนี้ก็จริง แต่ลูกหนี้ อาจตั้งตัวแทนให้ชำระแทนได้ ซึ่งย่อมต้องถือว่าเป็นการชำระหนี้ของลูกหนี้นั่นเอง คดีนี้ได้ความว่า น้องชายลูกหนี้ได้ชำระหนี้แทนลูกหนี้ แม่เจ้าหนี้จะมีค้ำประกันว่าน้องชายเป็นตัวแทนของลูกหนี้ก็ตาม แต่การที่น้องชายชำระหนี้แทนพี่ชายและเจ้าหนี้ยอมรับชำระหนี้ของลูกหนี้จากน้องชายของลูกหนี้ หลายครั้งติดต่อกันมาถือได้ว่าน้องชายเป็นตัวแทนของลูกหนี้โดยปริยาย เพราะหากไม่ถือเป็นตัวแทนแล้วไม่มีเหตุผลใดที่อยู่ดี ๆ น้องชายจะชำระหนี้ให้พี่ชาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 592/2508 ระหว่าง องค์การเชื้อเพลิงฯ โจทก์
พันเอกประสาธ วรมิตร จำเลย เมื่อโจทก์ว่าผู้ที่ชำระหนี้ไม่ใช่จำเลยและไม่ยืนยันว่าผู้ชำระ
หนี้เป็นตัวแทนของจำเลยอันพอจะถือได้ว่าจำเลยรับสภาพหนี้ ก็ไม่มีเหตุให้อายุความสะคุดยกเลิก

จากคำพิพากษาฎีกาที่ 592/2508 นี้จึงเห็นได้ว่า โจทก์จะต้องบรรยายฟ้อง
ให้ได้ความชัดเจนว่าจำเลย (ลูกหนี้) หรือตัวแทนของจำเลยได้มาทำการรับสภาพหนี้ โดยโจทก์
จะต้องนำพยานมาสืบความดังกล่าวข้างต้นให้ได้

การแสดงเจตนารับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา
172 สามารถดำเนินการได้ในลักษณะต่าง ๆ กัน รวม 5 ประการด้วยกัน กล่าวคือ

2.2.1.1 ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้

หนังสือรับสภาพหนี้ที่ลูกหนี้ทำขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 172 หมายความว่าลูกหนี้ได้ทำหนังสือให้ไว้ต่อเจ้าหนี้ยอมรับรองว่าเป็นหนี้เจ้า
หนี้อยูจริง เป็นการรับสภาพโดยแสดงเจตนาฝ่ายเดียวซึ่งลูกหนี้ได้กระทำต่อเจ้าหนี้โดยไม่ต้องมี
การสนองรับจากเจ้าหนี้ หนังสือรับสภาพหนี้ที่ลูกหนี้ได้ทำขึ้นนี้ไม่มีกฎหมายกำหนดว่าจะต้องมีข้อ
ความอย่างไร แม้นในบางกรณีในหนังสือนั้นจะมีข้อความไม่ชัดเจนแต่อ่านพอเข้าใจได้ว่าลูกหนี้ยอม
รับว่าเป็นหนี้อยู่ก็ได้¹ เช่น จำเลยทำหนังสือรับรองไว้มีใจความว่า จำเลยได้รักษาตัวที่โรง
พยาบาล และโจทก์เป็นผู้ทำการผ่าตัด ค่าผ่าตัดตามบิลของโจทก์เป็นจำนวน 6,500 แฟรงค์
และในวันที่ 29 พฤษภาคม 2489 จำเลยได้ใช้หนี้แก่โจทก์ไปแล้ว 650 แฟรงค์ ดังนั้นถือว่า
จำเลยได้รับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172² จากตัวอย่างข้างต้น

¹ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้,
เล่ม 1 (ภาค 1-2), หน้า 255.

² คำพิพากษาฎีกาที่ 948/2495 ระหว่าง ศาสตราจารย์แอลเบิร์ต เฮนตซ์เซอร์ โจทก์
นางอนงค์ สิงหเสนี กับพวก จำเลย

เป็นกรณีที่ลูกหนี้ยอมรับโดยชัดแจ้งว่าเป็นหนี้จริงและยืนยันยอดที่ยังคงค้างชำระ จึงเป็นการรับสภาพหนี้ และแม้จะโต้เถียงเงินที่ยังค้างชำระอยู่แต่ยอมรับในหนังสือว่าเป็นหนี้จริงก็ถือเป็นหนังสือรับสภาพหนี้¹ หรือในกรณีที่มิได้ยอมรับโดยชัดแจ้งว่าเป็นหนี้และเป็นจำนวนเท่าใด แต่ทำบันทึกว่าจะผ่อนชำระแก่เจ้าหนี้เป็นงวด ๆ ย่อมเป็นการรับสภาพหนี้อันมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเช่นเดียวกัน² ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าที่จะถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยการทำเป็นหนังสือนั้นคงจะต้องมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่าลูกหนี้ได้รับว่าเป็นหนี้จริงและยอมใช้หนี้นั้นให้

สาระสำคัญอีกประการหนึ่งของการทำหนังสือรับสภาพหนี้ก็คือ การรับสภาพหนี้จะต้องแสดงเจตนาต่อเจ้าหนี้โดยตรง หรือในบางกรณีก็อาจแสดงเจตนาต่อตัวแทนผู้มีอำนาจกระทำการแทนเจ้าหนี้ ถ้าหากลูกหนี้แสดงเจตนาต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่เจ้าหนี้หรือตัวแทนผู้มีอำนาจกระทำการแทนเจ้าหนี้แล้ว ข้อความที่ยอมรับว่าเป็นหนี้จริงในหนังสือก็มิใช่เป็นหนังสือรับสภาพหนี้ เช่น ให้การตอบพนักงานสอบสวนว่าเป็นหนี้เจ้าหนี้จริง แม้นักงานสอบสวนจะได้บันทึกไว้แล้วให้ลูกหนี้ลงลายมือชื่อก็มีใช่เป็นการรับสภาพหนี้เพราะมิได้กระทำต่อเจ้าหนี้โดยตรง³ แต่ในกรณีที่ลูกหนี้มีหนังสือตอบทนายความของเจ้าหนี้ยอมใช้หนี้ตามจำนวนที่แจ้ง

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 293-294/2511 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง นางประภา บุญมัน โจอ๊ก นายบุญพา รัตนสุวรรณ จำเลย

² คำพิพากษาฎีกาที่ 853/2512 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง บริษัท ล็อกสเลย์เครื่องเขียน จำกัด โจอ๊ก บริษัท ไทยอิมพอร์ตเอ็กสพอร์ต จำกัด จำเลย

³ คำพิพากษาฎีกาที่ 790/2504 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง นายชัย คงสมจิตต์ โจอ๊ก นางไป ปิ่นอำนาจ จำเลย ซึ่งศาลฎีกาได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า "...การรับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 นั้น จะเป็นการรับสภาพหนี้ด้วยการทำเป็นหนังสือดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นคดี หรือทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังที่กล่าวไว้ในตอนปลายคดี ต้องเป็นการกระทำต่อเจ้าหนี้และด้วยมีเจตนาจะใช้หนี้นั้นโดยไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ เช่น รับว่ามีหนี้จริง แต่มีข้อต่อสู้ว่าขาดอายุความเสียแล้ว ไม่ต้องใช้หนี้ ทั้งนี้ ไม่ได้ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้"

ไป ย่อมถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ได้¹ ซึ่งตามตัวอย่างนี้ผู้เขียนเห็นว่า หนี้ความของเจ้าหนี้ย่อมเป็นตัวแทนตามกฎหมายของเจ้าหนี้ในการที่จะรับการเจรจาเรื่องหนี้สินซึ่งรวมทั้งการแสดงเจตนาของลูกหนี้ด้วย

ปัญหาที่ต้องพิจารณาคือไปก็คือ นอกจากลูกหนี้แล้วใครบ้างที่สามารถทำหน้าที่รับสภาพหนี้ได้ ซึ่งเห็นว่าการรับสภาพหนี้เป็นนิติกรรมประเภทสงวนสิทธิเรียกร้อง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ แต่เป็นผลเสียแก่ลูกหนี้ในอันที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ฉะนั้น นอกจากลูกหนี้ซึ่งจะทำการรับสภาพหนี้โดยตรงแล้ว บุคคลอื่นที่จะรับสภาพหนี้แทนลูกหนี้ได้นั้นจะต้องจำกัดเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงหรือเป็นผู้ที่กฎหมายบัญญัติให้ทำนิติกรรมต่าง ๆ แทนลูกหนี้ได้เท่านั้น² ส่วนหนี้ความของลูกหนี้ที่ผู้เขียนเห็นว่า จะรับสภาพหนี้ได้เฉพาะกรณีที่มีหนังสือมอบอำนาจหรือกระทำการในศาล โดยมีใบแต่งตั้งความระบุให้อำนาจไว้ให้ยอมรับตามอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือสละสิทธิ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 62 เท่านั้น

เมื่อลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้โดยยอมรับว่ามีหนี้ต่อเจ้าหนี้อยู่จริงแล้ว รายละเอียดส่วนอื่นที่เกี่ยวกับเงื่อนไขการชำระเงินซึ่งอาจจะเป็นการผ่อนชำระเป็นงวด ๆ กัณฑ์ หรือการที่ระบุว่าจะให้บุคคลที่สามเป็นผู้ชำระหนี้แทนกัณฑ์ ไม่ถือว่าทำให้ความสมบูรณ์แห่งหนังสือรับสภาพหนี้เสียไป และไม่มีผลทำให้เป็นการแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนสาระสำคัญของมูลหนี้หรือเปลี่ยนตัวลูกหนี้ด้วย³ เว้นแต่ลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้บางประการไว้ในหนังสือรับสภาพหนี้

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 463/2518 ระหว่าง บริษัท ศรีมหาราชา จำกัด โจทก์ นายสนธิ จิตต์รัตนธรรม จำเลย

² คำพิพากษาฎีกาที่ 33/2486 ระหว่าง นางนิต พรงาม โจทก์ นางผั่ง พรงาม กับพวก จำเลย และคำพิพากษาฎีกาที่ 1613/2509 ระหว่าง ธนาคารแห่งประเทศไทย จำกัด โจทก์ นางคั่น ทวีการ จำเลย

³ คำพิพากษาฎีกาที่ 933/2497 ระหว่าง นายประพัฒน์ ณ ป้อมเพชร โจทก์ นายเกษ ลัทธิสโกลน กับพวก จำเลย

หรือมีเงื่อนไขบางประการ เช่น ยอมรับในหนังสือว่าเป็นหนี้จริงแต่ขาดอายุความแล้วเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นหนังสือรับสภาพหนี้¹ ทั้งนี้เพราะแสดงให้เห็นว่าลูกหนี้ไม่มีเจตนาที่จะผูกพันตามหนี้เดิมที่มีอยู่ หรือในกรณีที่หนังสือรับว่ามีข้อพิพาทกันแต่ชอนัดเจรจาตกลงกันโดยไม่มีข้อความรับว่าเป็นหนี้โจทก์อยู่เลย ก็มีใช้เป็นหนังสือรับสภาพหนี้เช่นเดียวกัน²

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 790/2504 ระหว่าง นายชัย คงสมจิตต์ โจทก์ นางไป๋ ปิ่นอำนาจ จำเลย

² คำพิพากษาฎีกาที่ 2829/2532 ระหว่าง นายบรรจง จินคา โจทก์ กรมชลประทาน จำเลย

จากคำพิพากษาฎีกาที่ 790/2504 และคำพิพากษาฎีกาที่ 2829/2523 อาจแยกให้เห็นถึงข้อเสนอลูกหนี้จะมีอยู่ 2 ขั้นตอนด้วยกัน คือ ขั้นตอนแรก อยู่ในชั้นที่ลูกหนี้รับพิจารณาว่าควรหรือไม่ที่จะปฏิบัติตามที่เจ้าหนี้เรียกร้อง ในขั้นตอนแรกนี้ยังไม่ถือว่าลูกหนี้ได้ทำการรับสภาพหนี้ ในขั้นตอนต่อมา อยู่ในชั้นที่ลูกหนี้ยอมรับจะปฏิบัติตามที่เจ้าหนี้เรียกร้อง หากการยอมรับในขั้นตอนนี้ถึงขนาดที่ลูกหนี้ได้ยอมรับต่อเจ้าหนี้ว่าตนเป็นหนี้อยู่จริงและตนยินดีที่จะชำระหนี้ดังกล่าวนั้น หรือมีพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ปฏิเสธที่จะชำระหนี้รายนั้น คั้งนี้ย่อมถือได้ว่าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ได้ทำการรับสภาพหนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 717/2497 ระหว่าง นายปลั่ง โทดาวร โจทก์ กรมสรรพสามิต กับพวก จำเลย ข้อเท็จจริงโดยย่อมีว่า จำเลยรับรองด้วยวาจาว่าจะพิจารณาค่าเสียหายให้แก่ไม่แน่ใจว่าจำเลยจะให้ค่าเสียหายตามที่โจทก์เรียกร้อง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ายังไม่เป็นการรับสภาพหนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การที่ศาลฎีกามีคำวินิจฉัยเช่นนี้เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า การที่จำเลยรับว่าจะพิจารณาค่าเสียหายให้ นั้นมีความหมายเพียงว่า "จะรับพิจารณาว่าควรหรือไม่ควรให้ค่าเสียหายแก่โจทก์เพียงใด" ซึ่งยังไม่เป็นการแน่นอนว่าจำเลยจะยอมรับใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ตามที่โจทก์เรียกร้อง ซึ่งตรงนี้เองถือว่าเป็นจุดสำคัญที่จะถือได้ว่าเป็นการยอมรับความเป็นหนี้อื่นจะทำให้เกิดการรับสภาพหนี้ขึ้นได้

การทำหนังสือให้กับเจ้าหน้าที่ตามความหมายแห่งมาตรานี้ ลูกหนี้ จะต้องลงลายมือชื่อหรือไม่ เช่น ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ต่อเจ้าหน้าที่โดยการเขียนเองทั้งฉบับ แต่มิได้ลงลายมือชื่อไว้ แต่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นลายมือของลูกหนี้ หรือในกรณีที่ลูกหนี้ส่งโทรเลข หรือโทรสาร (เทเล็กซ์) ไปยังเจ้าหน้าที่ยอมรับว่าเป็นหนี้จริงและจะผ่อนชำระให้ ซึ่งในโทรเลข หรือโทรสารดังกล่าว แม้ข้อความและชื่อที่ลงจะเป็นตัวพิมพ์ก็แต่สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ส่งโทรเลข หรือโทรสารคือตัวลูกหนี้เพราะได้มาที่ทำการของไปรษณีย์โทรเลขและเขียนข้อความเพื่อให้เจ้าหน้าที่ ส่งโทรเลขหรือโทรสารด้วยลายมือของตนเอง กรณีดังกล่าวข้างต้นจะถือว่าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ทำหนังสือ รับสภาพหนี้แก่เจ้าหน้าที่หรือไม่ ซึ่งปัญหาคงกล่าวนี้มีความเห็นซึ่งมีเหตุผลน่ารับฟังเป็นสองแนวทางด้วยกัน ความเห็นแรกเห็นว่า หนังสือรับสภาพหนี้จะต้องปรากฏลายมือชื่อของลูกหนี้ผู้รับสภาพหนี้ ถ้าหากไม่มีลายมือชื่อของลูกหนี้แล้วจะถือว่าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ต่อเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ทั้งนี้โดยให้เหตุผลว่ากรณีดังกล่าวนี้เมื่อการแสดงเจตนารับสภาพหนี้ของลูกหนี้ทำเป็นหนังสือไม่ได้ กระทำโดยวิธีการใช้เงินไปบางส่วนหรือด้วยวิธีการส่งดอกเบี้ยหรือให้ประกัน จึงต้องถูกบังคับโดย บทบัญญัติมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ว่าเมื่อมีกิจการซึ่งกฎหมายบังคับให้ทำ เป็นหนังสือ หนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อของบุคคลผู้ทำหนังสือ นอกจากนั้นการที่ต้องมีลายมือชื่อของ ลูกหนี้ก็ด้วยต้องการทราบความชัดเจนแน่นอนว่าลูกหนี้เป็นผู้แสดงเจตนารับสภาพหนี้ อีกความเห็นหนึ่ง เห็นว่าในเรื่องการรับสภาพหนี้ไม่มีกฎหมายกำหนดว่าต้องมีลายมือชื่อของลูกหนี้ เพราะการรับ สภาพหนี้นี้อาจจะแสดงออกซึ่งการกระทำอย่างอื่น ๆ ที่มีใช้การทำเป็นหนังสือแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนั้นการรับสภาพหนี้กฎหมายมุ่งถึงเจตนาของลูกหนี้เป็นสำคัญ กล่าวคือกฎหมายถือว่าลูกหนี้ได้ มีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่มองแล้วเห็นว่าจะเป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเองก็ได้ชื่อว่าลูกหนี้ได้แสดง เจตนารับสภาพหนี้แล้ว เพราะฉะนั้นหากตัวเองไม่ได้เป็นหนี้เขาคงไม่ทำการส่งโทรเลขหรือโทรสาร ไปยอมรับความเป็นหนี้ และจะชำระหนี้ให้ อนึ่ง กรณีที่กฎหมายต้องการให้มีการลงลายมือชื่อไว้ใน เอกสารอย่างใดแล้วกฎหมายจะบัญญัติความไว้อย่างชัดเจนว่าเอกสารนั้นต้องมีลายมือชื่อของ ผู้เป็นลูกหนี้เป็นสำคัญ เช่น ในเรื่องการกู้ยืมเงินกว่า 50 บาทขึ้นไป ตามมาตรา 653 การค้า ประกันตามมาตรา 680 วรรค 2 เป็นต้น ฉะนั้นตามความเห็นที่สองนี้คำนี้ถึงเจตนาของลูกหนี้ เป็นสำคัญว่าลูกหนี้เป็นผู้แสดงเจตนาตามข้อความที่ปรากฏในจดหมายในโทรเลขหรือโทรสาร ดังกล่าวนั้นหรือไม่ หากการพิจารณาฟังได้ว่าลูกหนี้เป็นผู้สมัครใจแสดงเจตนาถึงข้อความที่ปรากฏ ในเอกสารเหล่านั้นจริง ก็ย่อมถือว่าลูกหนี้ได้แสดงเจตนารับสภาพหนี้ตามความหมายของมาตรา 172 แล้วโดยไม่ต้องมีลายมือชื่อของลูกหนี้ปรากฏอยู่

ในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นคล้อยตามความเห็นแรกซึ่งกล่าวว่า หากจะถือว่าลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ หนังสือนั้นนอกจากจะมีข้อความอันบ่งถึงเจตนาของลูกหนี้ว่าประสงค์จะรับสภาพหนี้แล้วยังต้องมีลายมือชื่อของลูกหนี้ปรากฏอยู่ด้วยเพื่อความชัดเจนและแน่นอนว่าลูกหนี้มีเจตนาเช่นนั้นจริง เพราะถ้าไม่มีลายมือชื่อของลูกหนี้แล้วอาจจะสร้างปัญหาในการนำสืบได้ว่าลูกหนี้ได้มีเจตนาตั้งข้อความที่ปรากฏในเอกสารนั้นหรือไม่ แต่ถ้าหากในการพิจารณานำสืบได้ว่าลูกหนี้ได้มีเจตนาตั้งข้อความที่ปรากฏในเอกสารนั้นจริง แม้เอกสารนั้นจะถือไม่ได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ด้วยวิธีการทำเป็นหนังสือเพราะไม่มีลายมือชื่อของลูกหนี้ก็ตาม แต่เจตนาของลูกหนี้ที่แสดงออกมานั้นก็ได้เสียไป และเจ้าหนี้ก็ยังถือเอาประโยชน์แห่งเจตนาของลูกหนี้ได้อยู่โดยการถือว่าลูกหนี้ได้มีการทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่าตนยอมรับตามสภาพสิทธิเรียกร้องนั้น ซึ่งในมาตรา 172 ก็ให้ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้อันมีผลบังคับเช่นเดียวกันกับการรับสภาพหนี้โดยการทำเป็นหนังสือ เพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าการศึกษาเช่นนี้ไม่ได้เสียประโยชน์และไม่ได้ลบล้างผลของการแสดงเจตนาของลูกหนี้แต่อย่างใด ที่ว่าเป็นการได้ประโยชน์ก็เนื่องจากเหตุผลที่ว่าควรที่จะมีความแตกต่างระหว่างการรับสภาพหนี้โดยการทำเป็นหนังสือกับการรับสภาพหนี้โดยปริยาย การที่จะถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยทำเป็นหนังสือนั้นนอกจากควรจะต้องมีความปรากฏชัดแจ้งตามตัวอักษรที่มีอยู่ในเอกสารก็ควรมีความแน่นอนว่าเอกสารนั้นลูกหนี้เป็นผู้ทำขึ้น สิ่งที่จะกำหนดว่าข้อความในเอกสารนั้นลูกหนี้ทำขึ้นหรือไม่ก็ดูว่าลูกหนี้ได้ลงลายมือชื่อของตนไว้หรือไม่ ส่วนที่ว่าการศึกษาของผู้เขียนเช่นนี้ไม่เป็นการทำให้เสียไปซึ่งเจตนาของลูกหนี้ก็คือ เราปรับการแสดงเจตนาของลูกหนี้เช่นว่านี้ให้ถือว่าเป็นการแสดงเจตนารับสภาพหนี้โดยปริยายอันมีผลบังคับตามมาตรา 172 บรรดาท้าย เช่นเดียวกัน

การพิจารณาว่าลูกหนี้ได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้หรือไม่จึงพิจารณาค้นลูกหนี้แต่เพียงด้านเดียว เจ้าหนี้จะยินยอมด้วยหรือไม่เป็นข้อสำคัญ ฉะนั้นการทำหนังสือรับสภาพหนี้นั้นไม่ผูกพันเจ้าหนี้ว่าจะต้องยินยอมตามเงื่อนไขในหนังสือรับสภาพหนี้ จึงจะทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ทั้งนี้เพราะในกรณีที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้นั้น หากข้อความในหนังสือมีหลักเกณฑ์ครบถ้วนของการรับสภาพหนี้ แม้เจ้าหนี้จะมีได้ตกลงด้วยก็มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงแล้ว แต่ไม่ผูกพันเจ้าหนี้ที่จะต้องปฏิบัติตามแต่ประการใด¹

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 238/2508 ระหว่าง บริษัท คลังวิทยุ จำกัดฯ โจทก์ นายลิขิต สังขโรทัย กับพวก จำเลย

2.2.1.2 ใช้เงินบางส่วน

การที่ลูกหนี้ใช้หนี้บางส่วนแก่เจ้าหนี้ ไม่ว่าจะมากหรือน้อย เพียงใด ย่อมถือได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาโดยปริยายว่าลูกหนี้ยอมผูกพันในมูลหนี้ที่มีอยู่ต่อเจ้าหนี้ เพราะถ้าหากไม่ยอมผูกพันในมูลหนี้ก็คงจะไม่กระทำการใช้หนี้ดังกล่าวแม้จะเป็นเพียงบางส่วนก็ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 จึงบัญญัติให้ถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้อันมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง การใช้หนี้บางส่วนตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ หมายถึงการใช้เงินต้นโดยไม่เกี่ยวกับดอกเบี้ย²

ในกรณีที่ลูกหนี้มีหนี้สินกับเจ้าหนี้หลายรายการ ซึ่งบางรายการขาดอายุความแล้ว แต่บางรายการยังไม่ขาดอายุความหากลูกหนี้นำเงินมาผ่อนชำระโดยไม่ระบุว่าเป็นการใช้เงินในหนี้รายการใด ย่อมต้องถือได้ว่าเป็นการแบ่งเฉลี่ยใช้หนี้ในมูลหนี้ทุกรายการ ฉะนั้น หนี้รายการใดที่ขาดอายุความแล้วยังมีการชำระหนี้รายการนั้น ย่อมถือว่าลูกหนี้ละประโยชน์แห่งอายุความไป ส่วนหนี้รายการที่ยังไม่ขาดอายุความเมื่อมีการชำระหนี้บางส่วนย่อมต้องถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ไป แต่ถ้าเป็นกรณีที่หนี้ยังไม่ขาดอายุความทุกรายการ การชำระหนี้บางส่วนของลูกหนี้หากมิได้ระบุว่าเป็นการชำระหนี้รายการใด ก็ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 328 โดยการพิจารณาว่าหนี้รายการใดที่ถึงกำหนด รายการใดที่มีประกัน รายการใดที่มีการระคกหนักแก่ลูกหนี้และหนี้รายการใดซึ่งเป็นรายการที่สุด ซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป ตามแต่ว่าหนี้รายนั้น ๆ จะได้ปลดเปลื้องชำระหนี้ใดไปก่อนหรือไม่ประการใด³

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 332/2512 ระหว่าง สหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่แห่งประเทศไทย
จำกัดสินไช้ฯ โจทก์ นายแก้ว ไม้แก้ว จำเลย

²ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 789-790.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 791.

มีปัญหว่าในกรณีที่ลูกหนี้นำทรัพย์สินอย่างอื่นมาชำระหนี้บางส่วน แก่เจ้าหนี้แทนการชำระด้วยเงินจะถือว่าเป็นการใช้เงินบางส่วนแก่เจ้าหนี้ อันมีผลทำให้อายุความ สะกดหยุดลงหรือไม่ ตัวอย่างที่เกิดขึ้นและเห็นว่าอยู่ในวงการธุรกิจปัจจุบัน ได้แก่การใช้เงินของ สถาบันการเงินตกลงนำเอาที่ดินที่ไ้จำนองไว้กับสถาบันการเงินที่ใช้นั้นเงินต้นบางส่วน เช่นนี้จะ ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า แม้อัยคำในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 172 จะใช้ข้อความว่า "ใช้เงิน" ให้บางส่วนแก่เจ้าหนี้ก็ตาม แต่เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางธุรกิจ จึงควรตีความให้การใช้นั้นด้วยทรัพย์สินอื่นซึ่งคู่สัญญาได้คำนวณ มูลค่าเป็นจำนวนเงินไว้แน่นอนถือเป็นการ "ใช้เงิน" ตามความหมายของมาตรานี้ด้วย เพราะ หากไม่ตีความว่าการใช้เงินบางส่วนให้ครอบคลุมไปถึงการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินอื่นแต่สามารถ คำนวณเป็นตัวเงินที่แน่นอนด้วยแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก เพราะจะต้องนำ ข้อเท็จจริงนี้ไปวินิจฉัยว่าเข้าลักษณะเป็นการกระทำอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็น ปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้หรือไม่ ซึ่งเป็นการไม่แน่นอนสำหรับสถาบัน การเงิน นอกจากนี้ ในบทบัญญัติเรื่องนี้ ในหมวกว่าด้วยการชำระหนี้ มาตรา 321 วรรคแรก ใ้บัญญัติว่า "ถ้าเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้อย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ไ้ตกลงกันไว้ ท่านว่าหนี้ นั้นก็เป็นอันระงับสิ้นไป" ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายของกฎหมายที่ยอมให้มีการนำ ทรัพย์สินอย่างอื่นมาชำระหนี้แทนเงินสดตามที่เป็วัตถุแห่งหนี้ที่ตกลงกันไว้แต่เดิมไ้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาข้างต้นนี้มีนักวิชาการบางท่านเห็นว่า ตามบทบัญญัติ มาตรา 172 บัญญัติไว้เฉพาะการรับ สภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ด้วยการใช้เงินเท่านั้น ถ้าชำระหนี้อย่างอื่นให้ตามมูลหนี้หรือตามที่ตกลงกันใหม่ ก็ตาม ข้อความในข้อนี้ย่อมไม่คลุมถึง ซึ่งอาจต้องปรับแก้ความตอนท้ายของบทบัญญัติ มาตรา 172¹

2.2.1.3 ส่งคอกเบี้ย

การส่งคอกเบี้ยของลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้ยอมแสดงให้เห็นถึงเจตนา ที่ลูกหนี้ยังคงยอมผูกพันในมูลหนี้อีกประการหนึ่ง ซึ่งพฤติการณ์ดังกล่าวประมวลกฎหมายแพ่งและ

¹ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม, หน้า 791.

พาณิชย์ มาตรา 172 ถือเป็นกรับสภาพหนี้ประการหนึ่ง¹ การชำระดอกเบี้ยนั้นไม่จำเป็นต้องชำระเป็นเงินสดเสมอไป การที่ลูกหนี้ตกลงกับเจ้าหนี้ด้วยการนำทรัพย์สินอย่างอื่นชำระแทนดอกเบี้ย เช่น นำข้าวเปลือกชำระแทนดอกเบี้ย หรือกู้ยืมเงินแล้วลูกหนี้มอบให้นำไปจำหน่ายทำกินต่างดอกเบี้ย² ย่อมถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ด้วยการส่งดอกเบี้ยแก่เจ้าหนี้สิน

ในกรณีที่ลูกค้าฝากเงินประจำไว้กับสถาบันการเงิน ซึ่งโดยปกติมักมีกำหนดฝากที่แน่นอน คือ หกเดือน หนึ่งปี หรือสองปี มีปัญหาว่าหากฝากครบกำหนดแล้วผู้ฝากมิได้ไปถอนหรือรับเงินฝากคืนจนล่วงเลยเกิน 10 ปี จะถือว่าขาดอายุหรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ในทางปฏิบัติเมื่อครบกำหนดระยะเวลาของการฝากในแต่ละครั้ง สถาบันการเงินจะคำนวณดอกเบี้ยที่ไต่รับลงไว้ในการค้ำเงินฝากและบัญชีของธนาคาร หากลูกค้าไม่มารับก็ถือได้ว่าเป็นการฝากต่อทุกครั้ง ซึ่งต้นเงินที่ฝากคือเงินต้นเดิมกับดอกเบี้ยที่ได้รับ อายุความของการฝากเงินจึงเริ่มนับใหม่ นอกจากนี้อาจถือได้ว่าการส่งดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน แม้ลูกค้าซึ่งเป็นเจ้าหนี้จะยังไม่ได้รับเงินดังกล่าว แต่การที่ธนาคารไต่ลงไว้ในการค้ำบัญชีย่อมถือได้ว่าเป็นการส่งดอกเบี้ยอันมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงแล้ว

นอกจากนี้ ในกรณีของสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีที่ลูกค้าทำไว้กับธนาคาร หากลูกค้านำเงินเข้าบัญชีเพื่อตัดทอนหนี้สินระหว่างลูกค้ากับธนาคารตามลักษณะบัญชีเดินสะพัด ก็ถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ด้วยการส่งดอกเบี้ยเช่นเดียวกัน³

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 2486-2487/2517 ระหว่าง นางไข่มณี แซ่ตั้ง กับพวก โจทก์ นางยงค์ เหมือนแมน กับพวก จำเลย

²คำพิพากษาฎีกาที่ 1324/2519 ระหว่าง นางสร้อย ถิ่นพลกรัง โจทก์ นางติ เพื่อขุนทด จำเลย

³คำพิพากษาฎีกาที่ 2504/2523 ระหว่าง ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การฯ โจทก์ จำสืบตำรวจสังกัด มนต์ประสิทธิ์ กับพวก จำเลย

2.2.1.4 ค่ายการให้ประกัน

การให้ประกันตามความหมายของมาตรานี้ หมายถึงกรณีที่ ลูกหนี้ได้หาหลักประกันมาให้แก่เจ้าหนี้ในระหว่างที่มูลหนี้ยังไม่ขาดอายุความ เช่น ในขณะที่ สัญญาถูกลูกหนี้ไม่ได้จัดหาหลักประกันการชำระหนี้ ไม่ว่าจะเป็นการประกันค้ำบุคคล หรือประกัน ค้ำทรัพย์สินต่อเจ้าหนี้ ต่อมาเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแต่ยังอยู่ในกำหนดอายุความ ลูกหนี้ได้ ให้ประกันแก่เจ้าหนี้ เช่นนี้ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้อันเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจากเหตุผล เช่นเดียวกันคือการกระทำของลูกหนี้โดยการให้ประกันแก่เจ้าหนี้ เท่ากับ ว่าลูกหนี้ได้แสดงเจตนาโดยปริยายยอมรับรองว่าตนเป็นหนี้เจ้าหนี้อยู่จริง เพราะถ้าหากลูกหนี้ ไม่ยอมรับรองว่าเป็นหนี้ ลูกหนี้ก็คงจะไม่กระทำการดังกล่าว และผลแห่งการให้ประกันดังกล่าว ครอบงำลูกหนี้ยังมีได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เสร็จสิ้น เจ้าหนี้ก็ยังคงมีสิทธิที่จะยึดถือทรัพย์สินไว้ ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีที่ทรัพย์สินลูกหนี้ให้ประกันไว้เป็นการจำนอง เจ้าหนี้ผู้รับจำนองยังสามารถ บังคับจำนองแม้เมื่อหนี้ที่ประกันนั้นขาดอายุความก็ได้ แต่จะบังคับเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระในการ จำนองเกินกว่าห้าปีไม่ได้¹

การให้ประกันนั้นอาจเป็นประกันค้ำบุคคลโดยจัดหาผู้ค้ำประกัน หรืออาจเป็นการประกันค้ำทรัพย์สิน เช่น จำนอง หรือจำนำ ก็ถือว่าเป็นการให้ประกันแก่เจ้าหนี้ ทั้งสิ้น แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการ ค้ำประกัน จำนอง หรือจำนำ ถ้าเป็นการที่ลูกหนี้นำโฉนดที่ดินมาให้เจ้าหนี้ยึดถือไว้โดยไม่มี การจดทะเบียนจำนองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ก็มีใช้เป็นการกระทำที่จะถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้ ค้ำการให้ประกันตามความหมายในข้อ 2.2.1.4 นี้ ส่วนจะถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้ด้วยการ ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตาม สิทธิเรียกร้องหรือไม่ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป

¹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 745.

นอกจากกรณีคำประกัน จำนอง และจำนำแล้ว การที่ลูกหนี้ได้
จัดให้มีการสลักหลัง หรืออวัลตัวเงิน ไม่ว่าจะตัวเงินนั้นจะถึงกำหนดชำระแล้วหรือยัง และไม่ว่า
จะเป็นการสลักหลัง หรืออวัลโดยลูกหนี้เอง หรือลูกหนี้จัดให้มีบุคคลที่สามเป็นผู้สลักหลัง หรือ
อวัล ย่อมถือว่าเป็นการให้ประกันอย่างหนึ่ง¹

2.2.1.5 ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนัก เป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้อง

การกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัย
ตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้น เป็นบทบัญญัติประการสุดท้ายของกรณีที่
ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้ ซึ่งมีความหมายกว้างมาก แต่อย่างไรก็ตาม อาจทำความเข้าใจสั้น ๆ
ได้ว่าต้องเป็นเรื่อง "ทำการอื่นใด" หรือ does any other acts ซึ่งน่าจะหมายถึงการ
กระทำไม่ใช่พูดควยวจา ทั้งนี้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 717/2497 ระหว่าง นายปลั่ง โศกการ
โจทก์ กรมสรรพสามิต กับพวก จำเลย ที่วินิจฉัยว่า การรับรองควยวจาว่าจะชำระหนี้ก็ไม่ถือ
ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ ฉะนั้นน่าจะต้องมีการกระทำ² มีปัญหาว่า บทบัญญัติในส่วนนี้ให้อยู่ใน
คุณลักษณะเป็นกรณี ๆ ไปหรือว่าอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์อันใดอันหนึ่งซึ่งศาลจะต้องยึดถือเป็นหลักพิจารณา
ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติในส่วนนี้จะคงอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่ว่าลูกหนี้ได้แสดงเจตนาต่อเจ้าหนี้
ในอันที่จะยอมผูกพันและชำระหนี้ที่มีอยู่ต่อเจ้าหนี้ เช่นเดียวกับวิธีการรับสภาพหนี้ซึ่งประการที่ได้
กล่าวแล้ว เพียงแต่ว่าการแสดงเจตนาอันได้แสดงออกด้วยการกระทำอย่างอื่น ๆ ที่มีใช้การทำ
หนังสือรับสภาพหนี้ให้เงินบางส่วน ส่งดอกเบี้ย หรือให้ประกันเท่านั้น ฉะนั้น ข้อเท็จจริงที่ศาล
จะต้องพิจารณาในเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่าการแสดงเจตนาของลูกหนี้นั้นยอมผูกพันในอันที่จะชำระหนี้ที่มี
อยู่ต่อเจ้าหนี้หรือไม่ เช่น จำเลยยอมให้โจทก์เข้าทำกินในที่ดินของจำเลยตั้งแต่วันที่สัญญาประนี

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 821/2514 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง บริษัท ศรีมหาราชา จำกัด
โจทก์ นายเว้งเซียะ แซ่โค้ว จำเลย

² ประพนธ์ ศาคะมาน, "รับสภาพหนี้," กฎหมาย 24 (เล่ม 1, มกราคม-กุมภาพันธ์
2520) : 23.

ประนอมยอมความตลอดมา¹ หรือลูกหนี้สละหลังเช็คให้กับเจ้าหนี้เพื่อชำระค่าสินค้าที่ซื้อเชื่อ หรือลูกหนี้ตอบรับใบทางหนี้ของเจ้าหนี้ว่าเป็นหนี้จริงและไม่ปฏิเสธที่จะชำระหนี้รายนั้น ข้อมติถือว่าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ได้ทำการอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องอันถือเป็นการรับสภาพหนี้ซึ่งเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง

แต่ถ้าเป็นเพียงคำรับของลูกหนี้ว่าจะใช้หนี้ให้ แต่เจตนาที่แสดงออกนั้นยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าลูกหนี้ยอมผูกพันที่จะชำระหนี้ที่มีอยู่อย่างแท้จริงหรือไม่ เช่นนี้อาจไม่ใช่เป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย เช่น จำเลยรับรองด้วยวาจาว่าจะพิจารณาชำระหนี้ให้แต่ไม่แน่ว่าจำเลยจะให้ชำระหนี้ตามที่โจทก์เรียกร้องยังไม่เป็นการรับสภาพหนี้² หรือการที่เจ้าหนี้ขอคืบบัญชีกับลูกหนี้แต่ลูกหนี้คัดค้าน³ กรณียังฟังไม่ได้ว่าลูกหนี้รับสภาพหนี้โดยปริยายอันเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง

จากที่กล่าวมานี้ จึงเห็นได้ว่าการกระทำใด ๆ ของลูกหนี้ที่เป็น การยอมรับรู้อย่างแท้จริงตามที่เจ้าหนี้เรียกร้อง ข้อมติเป็นอันถือได้ว่าลูกหนี้ได้ยอมรับสภาพหนี้โดยปริยายตามที่กล่าวไว้ในตอนท้ายของบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 แล้ว ทั้งนี้ เพราะสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ันั้นเกิดจากอำนาจแห่งมูลหนี้ เมื่อลูกหนี้กระทำการใด ๆ อันเป็นการยอมรับตามที่เจ้าหนี้เรียกร้องนั้นก็ถือได้ว่าลูกหนี้ได้ยอมรับถึงความเป็นหนี้โดยปริยาย เช่นกัน ฉะนั้นผู้เขียนจึงให้ความหมายของคำว่า "ทำการอย่างใด ๆ อันปราศจากเคลือบคลุม

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 679/2514 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง นายศิริ สุวิมลพันธุ์ โจทก์ นายวินัย สุวิมลพันธุ์ จำเลย

²คำพิพากษาฎีกาที่ 717/2497 ระหว่าง นายปลั่ง ไทถาวร โจทก์ กรมสรรพสามิต กับพวก จำเลย

³คำพิพากษาฎีกาที่ 433/2523 ระหว่าง นายสมนึก เจริญเมตตา โจทก์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สิทธิภาคก่อสร้าง กับพวก จำเลย

สงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้อง" ตามที่บัญญัติไว้ในตอนท้ายของ มาตรา 172 ว่า หมายถึง "การกระทำต่าง ๆ ที่ลูกหนี้ได้แสดงออกมา อันเห็นได้ว่าลูกหนี้น้อม ปฏิบัติตามความผูกพันที่ไต่ก่อนขึ้นไว้" นั้น สำหรับกรณีที่ลูกหนี้ทำการอย่างไรอย่างหนึ่งอันเป็น ปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ตามที่บัญญัติไว้ในตอนท้ายของมาตรา 172 นี้ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ ถึงปัญหาในเรื่องนี้โดยละเอียดอีกครั้งหนึ่งในบทที่ 3 ในหัวข้อที่ว่าด้วย "ปัญหาเกี่ยวกับการตี ความของการกระทำที่ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย"

2.2.2 กรณีลูกหนี้เข้ารับสภาพหนี้โดยเจ้านีรองขอ

นอกจากการรับสภาพหนี้ด้วยใจสมัครของลูกหนี้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 แล้ว ยังมีการรับสภาพหนี้อีกวิธีการหนึ่งก็คือกรณีที่ เจ้านี้ให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ก่อนครบกำหนดอายุความเพื่อให้อายุความสะดุดหยุดลง ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นมูลหนี้ที่มีการผ่อนใช้เงินเป็นคราว ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 180 ตัวอย่างเช่น ทำสัญญากู้เงินจำนวน 100,000 บาท มีกำหนด 7 ปี ตกคงเสียดอกเบี้ยกันในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี กำหนดส่งดอกเบี้ยเป็นรายเดือนเริ่มตั้งแต่เดือนที่ ถัดจากวันทำสัญญาเป็นต้นไป ซึ่งเงินกู้เป็นมูลหนี้ที่มีกำหนดอายุความ 10 ปี ส่วนดอกเบี้ยเป็น มูลหนี้ที่มีกำหนดอายุความ 5 ปี แต่ปรากฏว่านับแต่วันกู้เป็นต้นไปจนถึงปีที่ 5 ผู้กู้ไม่เคยชำระดอก เบี้ยเลยและผู้ให้กู้ยังไม่ประสงค์จะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา ซึ่งหากปล่อยให้เป็นอย่างนั้นต่อไปดอกเบี้ย ในส่วนที่เกิน 5 ปีก็เป็นอันขาดอายุความ เจ้านี้ก็สามารถที่จะทำให้อายุความในสิทธิเรียกร้อง ของดอกเบี้ยที่ค้างชำระทั้งหมดสะดุดหยุดลงและเริ่มนับใหม่ โดยการให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพ หนี้ไว้ แต่ถ้าลูกหนี้ไม่ยินยอมทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้ เจ้านี้ก็จะต้องดำเนินการบอกเลิกสัญญา และฟ้องบังคับคดีต่อศาลเพื่อให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 สำหรับต้นเงินตามตัวอย่างข้างต้นยังไม่พบปัญหาในเรื่องอายุความ เพราะตราบไต่ที่ยังไม่ถึง กำหนดใช้ต้นเงินคืนอายุความก็ยังไม่เริ่มนับ

นอกจากนี้ ในกรณีที่สัญญากู้มีกำหนดใช้เงินต้นพร้อมดอกเบี้ยคืนเป็นงวด ๆ จนกว่าจะครบ ถ้าลูกหนี้ผิดนัดมาแล้ว 8 งวด หากเจ้านี้ประสงค์จะให้อายุความสะดุดหยุดลง ย่อมสามารถให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้แก่ตนได้ แต่ถ้าผ่อนชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยบาง งวด อายุความในมูลหนี้ตามสัญญาทั้งหมดต้องเริ่มนับใหม่เพราะมีการรับสภาพหนี้โดยการชำระ

เงินบางส่วน หรือชำระดอกเบี้ยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 อายุความจึงระงับคดี ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีนัยกฎหมายบางท่านเห็นว่า ถ้าหากลูกหนี้ได้ชำระมา 8 งวดหรือ 8 ปีแล้ว อีก 2 งวดหรือ 2 ปี หลังจากนั้นลูกหนี้ก็ไม่นำเงินมาชำระดอกเบี้ยเช่นนี้ เมื่อครบ 10 ปีอายุความเกี่ยวกับหนี้เงินต้นของงวดที่ 9 และงวดที่ 10 ย่อมขาดอายุความ¹ อย่างไรก็ตาม ได้เคยมีการเสนอคดีสู่ศาลและศาลฎีกาในคำพิพากษาที่ 66/2516 ระหว่าง นายพินิจ จันทสุข โจทก์ นายสุรียน ไรวา จำเลย ไคว่วินิจฉัยว่า จำเลยทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้โจทก์ไว้ มีข้อความขอผ่อนชำระหนี้เป็นงวด ๆ จำเลยไคว่ผ่อนชำระหนี้บางส่วนเป็นคราว ๆ ไม่ตรงตามงวด จึงเป็นการรับสภาพหนี้ทั้งหมดด้วยการใช้เงินบางส่วน เป็นผลทำให้อายุความการบังคับชำระหนี้ตามหนังสือรับสภาพหนี้ทั้งหมดระงับคดี ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น ทั้งนี้เพราะการที่ลูกหนี้นำเงินมาชำระเป็นงวด ๆ แม้ไม่ตรงตามงวดที่ตกลงไว้ แต่ในทันทีที่มีการชำระเงินงวดนั้น ๆ ถือว่ามีการใช้หนี้บางส่วนอันเป็นการรับสภาพหนี้และเป็นเหตุให้อายุความระงับคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 แล้ว

2.3 ความเกี่ยวพันของการรับสภาพหนี้ในกฎหมายลักษณะอื่น

ความเกี่ยวพันของการรับสภาพหนี้ในกฎหมายอื่น อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีการบังคับคดีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และการเพิกถอนนิติกรรมตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 ดังที่จะได้แยกพิจารณา ดังนี้

2.3.1 ความเกี่ยวพันของการรับสภาพหนี้ในการบังคับคดีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 บัญญัติว่า "ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพคดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัย

¹ ไซยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วย นิติกรรม, หน้า 797-798.

และตามบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น" จากบทบัญญัติดังกล่าวหากผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งทั้งหมด คือไม่ปฏิบัติตามเลขหรือปฏิบัติไปเพียงบางส่วน ผู้ชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ต้องยื่นคำร้องขอให้มีการบังคับคดีภายในสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่ง เช่น ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระค่าเสียหายแก่โจทก์ในคดีละเมิด โดยอ่านคำพิพากษาเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2510 หากจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาและโจทก์ไม่ได้ขออนุญาตบังคับคดีจนล่วงเลยมาถึงวันที่ 1 มีนาคม 2520 โจทก์จึงได้มายื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดียึดทรัพย์ ในกรณีเช่นนี้ ศาลก็ต้องยกคำร้องขอของโจทก์เพราะมีได้ขอให้งัดคดีภายใน 10 ปี จึงมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการรับสภาพหนี้ว่า หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าภายหลังจากที่ศาลได้อ่านคำพิพากษาแล้ว แทนที่จำเลยจะปฏิบัติตามคำพิพากษาโดยการชำระหนี้แก่โจทก์กลับทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้แก่โจทก์ว่าเป็นหนี้ตามคำพิพากษาจริงและจะชำระให้ภายหลัง เช่น กรณีตามตัวอย่างข้างต้น ศาลได้อ่านคำพิพากษาเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2510 จำเลยได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ตามคำพิพากษาแก่โจทก์ มีปัญหาว่าการกระทำดังกล่าวทำให้กำหนดระยะเวลาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 สะकुดยุคลงหรือไม่

คำตอบในปัญหานี้อยู่ที่ว่า กำหนดเวลาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 เป็นอายุความหรือไม่ หากเป็นอายุความ การรับสภาพหนี้ของจำเลยดังกล่าวก็มีผลทำให้อายุความสะकुดยุคลง แต่ถ้ามิได้เป็นอายุความ การรับสภาพหนี้ของจำเลยก็มีได้ก่อให้เกิดผลประการใด ทั้งนี้เพราะการรับสภาพหนี้มีผลทางกฎหมายคือทำให้อายุความสะकुดยุคลงเท่านั้น มิได้มีผลทำให้กำหนดระยะเวลาอื่นสะकुดยุคลงแต่ประการใดไม่ ซึ่งปัญหานี้หากพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 ซึ่งบัญญัติว่า "สิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาชั้นที่สุดของศาล ทานใหม่กำหนดอายุความสิบปี....." แล้ว อาจทำให้เข้าใจว่ากำหนดระยะเวลาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 อันเป็นอายุความ แต่มีคำพิพากษาฎีกาที่ 2278/2526 วินิจฉัยไว้ว่าระยะเวลา 10 ปีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 เป็นระยะเวลาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิใช่อายุความ ฉะนั้น ศาลจึงสั่งชงายหรือยื่นเข้าได้¹

¹ที่วินิจฉัยไว้เช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะกำหนดเวลา 10 ปี ตามมาตรานี้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุด มิได้นับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 158

และนักกฎหมายส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของศาลฎีกาทันที¹ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การรับสภาพหนี้ตามคำพิพากษานั้นกระทำไ้และมีผลทำให้อายุความตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 สะकुหยุดลง แต่หากจะทำการบังคับคดีก็จะต้องดำเนินการภายในกำหนดระยะเวลาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

2.3.2 ความเกี่ยวพันของการรับสภาพหนี้กับการเพิกถอนนิติกรรมตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 114 บัญญัติว่า "การโอนทรัพย์สินหรือการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามปีก่อนมีการขอล้มละลายและภายหลังนั้น ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการโอนหรือการกระทำนั้นได้ เว้นแต่ผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์จะแสดงให้พอใจศาลว่า การโอนหรือการกระทำนั้นได้กระทำโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน" นอกจากนี้ มาตรา 115 ก็บัญญัติว่า "การโอนทรัพย์สินหรือการกระทำใด ๆ ซึ่งลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามเดือนก่อนมีการขอล้มละลายและหลังจากนั้น โดยมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดได้เปรียบแก่เจ้าหนี้อื่น ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการโอนหรือการกระทำนั้นได้" ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ลูกหนี้ได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ภายในกำหนดอายุความไว้กับเจ้าหนี้ ต่อมาลูกหนี้ตั้งกล่าวถูกเจ้าหนี้ฟ้องต่อศาลเป็นคดีล้มละลายจนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จึงมีปัญหว่า หากการทำหนังสือรับสภาพหนี้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามปีก่อนมีการขอล้มละลายตามมาตรา 114 ก็ดี หรือกระทำในระหว่างระยะเวลาสามเดือนก่อนมีการขอล้มละลายก็ดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการทำหนังสือรับสภาพหนี้ดังกล่าวได้หรือไม่ เพราะหากเพิกถอนไม่ไ้ผลแห่งการทำหนังสือรับสภาพหนี้ยอมทำให้อายุความในมูลหนี้นั้นสะकुหยุดลงและเจ้าหนี้ก็สามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ แต่ถ้าเพิกถอนได้หนังสือรับสภาพหนี้ก็สิ้นผลไป อายุความก็ไม่สะकुหยุดลงตามกฎหมาย และหากวันที่ยื่นคำขอ

¹พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2529), หน้า 687-688.

รับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ นั้นนั้นขาดอายุความลงแล้วก็จะขอรับชำระหนี้ไม่ได้เช่นเดียวกัน

ที่มาแห่งปัญหานี้ก็คือเดิมมาตรา 114 และมาตรา 115 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 บัญญัติให้เพิกถอนเฉพาะการโอนทรัพย์สินของลูกหนี้แต่อย่างเดียวไม่รวมถึงการใด ๆ ที่ลูกหนี้ได้กระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินด้วย ต่อมาได้มีการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวให้ครอบคลุมไปถึงการเพิกถอนการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ด้วย จึงมีปัญหาว่าการรับสภาพหนี้เป็นการโอนทรัพย์สินหรือกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 114 และมาตรา 115 หรือไม่ ปัญหานี้เห็นว่าแม้การรับสภาพหนี้จะเป็นนิติกรรมประเภทหนึ่ง แต่ก็เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียว โดยเป็นการสงวนไว้ซึ่งสิทธิเรียกร้อง จึงมิใช่เป็นการโอนทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ในมาตราดังกล่าว คงมีแต่ปัญหาที่ต้องพิจารณาคือการรับสภาพหนี้ในกรณีเช่นนี้เป็นกรกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้หรือไม่ ซึ่งเห็นว่าไม่ใช่เป็นการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ทั้งนี้เพราะการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามความหมายของบทบัญญัติดังกล่าวคือการกระทำใด ๆ ที่แม้มิได้มีผลถึงขนาดเป็นการโอนแต่ก็อาจมีผลทำให้ทรัพย์สินของลูกหนี้เสื่อมค่าลง เช่น จำนอง การก่อทรัพย์สินขึ้นเหนืออสังหาริมทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นการให้เช่า สิทธิอาศัย สิทธิเก็บกิน ภาระจำยอม เป็นต้น¹ แต่การรับสภาพหนี้มิได้มีผลทำให้ทรัพย์สินของลูกหนี้เสื่อมค่าลงแต่ประการใด เพียงแต่ยอมรับว่าเป็นหนี้อยู่จริงอันมีผลทำให้อายุความระงับสูญคั่งเท่านั้น และไม่มีผลทำให้เจ้าหนี้อื่นเสียเปรียบหรือได้รับความเสียหายจากการรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ดังกล่าว

2.4 การรับสภาพหนี้ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

การรับสภาพหนี้ไม่ว่าจะโดยลูกหนี้เป็นผู้รับสภาพหนี้ตามบทบัญญัติ มาตรา 172 หรือเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ตามบทบัญญัติ มาตรา 180 ก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ดังที่จะได้แยกพิจารณาดังนี้

¹ปรีชา พานิชวงศ์, กฎหมายล้มละลาย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2521), หน้า 203.

2.4.1 เป็นผลดีต่อการดำเนินธุรกิจ

การที่มีมติอนุมัติเรื่องการรับสภาพหนี้ยอมเป็นผลดีต่อระบบธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการเงิน ทั้งนี้เพราะการกู้ยืมเงินที่ดี การกู้เบิกเงินเกินบัญชีที่ดี สถาบันการเงินยอมมีข้อตกลงให้ลูกค้าทำการผ่อนชำระเงินกู้หรือนำเงินมาเข้าบัญชีเพื่อหักถอนบัญชีเป็นครั้งคราว ซึ่งการผ่อนชำระที่ดี การนำเงินเข้าบัญชีเพื่อหักถอนบัญชีที่ดี ย่อมมีลักษณะเป็นการใช้เงินบางส่วน อันมีลักษณะเป็นการรับสภาพหนี้ อายุความยอมระงับทุกครั้งที่ สถาบันการเงินเหล่านั้นยอมไม่ต้องกังวลว่ามูลหนี้จะขาดอายุความ

นอกจากนี้ในทางปฏิบัติสถาบันการเงินทุกแห่งจะมีหนังสือรับสภาพหนี้สำเร็จรูปที่เตรียมไว้สำหรับลูกหนี้ของสถาบันการเงินที่ยังไม่อาจผ่อนชำระหนี้ทำการรับสภาพหนี้ไว้เพื่อให้ อายุความระงับทุกครั้งที่ สถาบันการเงินเหล่านั้นก็จะต้องดำเนินการฟ้องร้องลูกหนี้ภายในกำหนดอายุความ ซึ่งลูกหนี้ส่วนใหญ่ก็มักจะยอมทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้กับเจ้าหนี้เพื่อมิให้ ต้องมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลและหาทางชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ต่อไป

2.4.2 เป็นผลดีต่อการนำสืบ

การรับสภาพหนี้ นอกจากจะทำให้ อายุความระงับทุกครั้งที่แล้ว ยังถือได้ว่าเป็นคำรับของลูกหนี้ที่รับรองว่าเป็นหนี้เจ้าหนี้จริงอีกด้วย ซึ่งตามกฎหมายลักษณะพยานถือได้ว่าเป็นคำรับของลูกหนี้นอกศาล เจ้าหนี้สามารถนำหนังสือรับสภาพหนี้นั้นมานำสืบได้เหมือนพยานหลักฐานชั้นหนึ่ง¹ และเป็นการตัดปัญหาข้อโต้แย้งในภายหลัง เช่น กรณีลูกหนี้นำเงินมาผ่อนชำระหนี้บางส่วนหรือนำคอกเบี้ยที่ค้างชำระมาชำระแก่เจ้าหนี้ แม้การกระทำของลูกหนี้จะตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ตามมาตรา 172 แต่เจ้าหนี้อาจเรียกให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้ไว้เป็นหลักฐานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 180 ว่าลูกหนี้ใดผ่อนชำระหนี้และคอกเบี้ยแก่เจ้าหนี้เป็นจำนวนเท่าใด การที่เจ้าหนี้ให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้ไว้ ย่อมเป็น

¹ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์นิติบรรณการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จรัสสินทวงศ์, 2527), หน้า 27.

พยานหลักฐานอันมั่นคงก็ไปกว่าการที่เจ้าหน้าที่ออกใบรับเงินให้ลูกหนี้ฝ่ายเดียว เพราะกรณีดังกล่าว นั้นอาจไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่เพราะใบรับเงินอยู่ในมือลูกหนี้ซึ่งลูกหนี้อาจจะไม่อ้างเป็นพยาน ก็ได้ แต่ถ้าเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ที่ลูกหนี้ทำให้เจ้าหน้าที่ยึดถือไว้แล้ว เจ้าหน้าที่ย่อมนำมาอ้างเป็นพยาน เพื่ออ้างว่าลูกหนี้ได้ทำการรับสภาพหนี้อันมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ฟ้องของเจ้าหน้าที่ย่อมไม่ ขาดอายุความ

การรับสภาพหนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในคดีรถยนต์ชนกัน เช่น แดงชัยรถยนต์ ด้วยความประมาทเลินเล่อชนรถยนต์ของคำไ้ได้รับความเสียหาย แดงไ้ทำหนังสือรับสภาพหนี้โดย ยอมรับว่าไ้ชัยรถยนต์ด้วยความประมาทเลินเล่อชนรถยนต์ของคำไ้ได้รับความเสียหายและยินยอม ชดไ้ค่าเสียหายให้ การทำหนังสือรับสภาพหนี้ เช่นนั้นนอกจากจะทำให้อายุความสะดุดหยุดลงแล้ว คำไ้ยังสามารถนำหนังสือรับสภาพหนี้้นั้นมาอ้างสืบต่อศาลเพื่อให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงว่าแดงไ้กระทำ ละเมิดต่อคำไ้จริง ในกรณีเช่นนี้แดงไ้ยอมนำพยานหลักฐานอื่นมาสืบหักล้างคำรับของตนในหนังสือรับ สภาพหนี้ดังกล่าวไ้ยาก

2.5 ผลทางกฎหมายของการรับสภาพหนี้

การรับสภาพหนี้ไม่ว่าจะโดยลูกหนี้เป็นผู้รับสภาพหนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 172 หรือเป็น กรณีที่เจ้าหน้าที่ให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 180 ก็ตาม ผลของการรับสภาพ หนี้ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง โดยมีลักษณะเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวประเภทสงวนสิทธิเรียกร้อง ซึ่งมูลหนี้นั้นยังคงมีอยู่เพราะมิใช่เป็นการแปลงหนี้หรือเป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความแต่ ประการใด ซึ่งจะแยกพิจารณาดังนี้

2.5.1 ผลในเรื่องอายุความ

การที่ลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหน้าที่ด้วยการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอัน มีพฤติการณ์ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 กำหนดไว้ไม่ว่าจะเป็นการทำ หนังสือรับสภาพหนี้ใช้เงินบางส่วนแก่เจ้าหน้าที่ ชำระดอกเบี้ย ให้ประกัน หรือทำการอันปราศจาก เคลือบคลุมสงสัยเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้นหรือกรณีที่เจ้าหน้าที่ให้ลูกหนี้ทำ หนังสือรับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 180 ย่อมมีผลทำให้อายุความ

สะकुณหุคฺลงและเริ่มนับใหม่แต่เวลานั้นสืบไปตามอายุความแห่งมูลหนี้เดิม¹ กล่าวคือ หากมูลหนี้เดิมมีกำหนดอายุความสองปี เมื่อมีการรับสภาพหนี้ขึ้นอายุความก็เริ่มนับใหม่โดยมีกำหนดสองปีเช่นเดียวกัน ทั้งนี้โดยเหตุผลที่ว่า การรับสภาพหนี้ขึ้นนั้นมีผลเพียงทำให้อายุความสะकुณหุคฺลงเท่านั้น แต่ไม่เปลี่ยนสภาพของหนี้ ซึ่งหมายความว่ามูลหนี้นั้นยังคงเดิม เมื่อยังเป็นมูลหนี้เดิมก็ไม่ทำให้กำหนดอายุความเปลี่ยนแปลงไป เช่น ในคดีเรื่องหนึ่งจำเลยได้ซื้อของเชื่อจากโจทก์ไปโดยคงค้างชำระราคา โจทก์ได้มีหนังสือทวงถามให้จำเลยชำระ ได้ความว่าจำเลยได้รับสภาพหนี้โดยใช้เงินบางส่วนให้โจทก์ครั้งสุดท้ายในวันที่ 5 ตุลาคม 2504 จึงเป็นเหตุให้อายุความสะकुณหุคฺลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 ค้วยเหตุนี้เมื่ออายุความสะकुณหุคฺลงตั้งแต่วันที่ 5 ตุลาคม 2504 ระยะเวลาที่ล่วงไปแล้วคือตั้งแต่วันที่หนี้ค้างชำระจนถึงวันที่ 5 ตุลาคม 2504 นั้นจึงเป็นอายุความเดิมซึ่งได้ล่วงไปแล้ว ไม่นับเข้าในอายุความใหม่ตามผลของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 181 อายุความที่ได้เริ่มนับใหม่ตามมาตรา 181 จึงเริ่มตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2504 เป็นต้นไป ตรงตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 156 และมาตรา 158 อันเป็นบทบัญญัติวิธีการกำหนดนับระยะเวลาทั้งปวงซึ่งมีว่า "ถ้าระยะเวลานับเป็นวันก็ตี สัปดาห์ก็ตี เดือนหรือปีก็ตี ท่านมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมคำนวณเข้าด้วย ฯลฯ" ในกรณีนี้ระยะเวลานับเป็นปีและมีกำหนด 2 ปี ตามมาตรา 158 ท่านมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลา รวมเข้าด้วย จึงนับวันรุ่งขึ้นคือวันที่ 6 ตุลาคม 2504 และจะครบกำหนด 2 ปีในวันที่ 5 ตุลาคม 2506 แต่วันที่ 5-6 ตุลาคม 2506 เป็น วันเสาร์และอาทิตย์ เป็นวันหยุดราชการจึงต้องนับวันที่ 7 ซึ่งเป็นวันเริ่มทำงานเข้าในอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 161 โจทก์ยื่นฟ้องคดีในวันที่ 7 ซึ่งตรงกับวันจันทร์ คดีโจทก์ไม่ขาดอายุความ

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1160/2515 ระหว่าง นายหุ่ยเคี้ยง แซ่เล้า โจทก์ นายเส็งยม พักมีทอง จำเลย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 181 บัญญัติว่า "เมื่ออายุความสะकुณหุคฺลงแล้วระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนนั้นย่อมไม่นับเข้าในอายุความ

เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะकुณหุคฺลงสิ้นสุดเวลาใด ท่านให้เริ่มนับอายุความขึ้นใหม่แต่เวลานั้นสืบไป"

²คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 940/2508 ระหว่าง สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย จำกัดสินไช้ โจทก์ นายประยงค์ โมกษพันธ์ จำเลย

2.5.2 ผลผูกพันระหว่างลูกหนี้ที่ทำการรับสภาพหนี้กับเจ้าหนี้และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ในมูลหนี้^๕

การรับสภาพหนี้ไม่ก่อให้เกิดมูลหนี้ขึ้นมาใหม่ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ คู่กรณี ทั้งสองฝ่ายยังมีความผูกพันตามมูลหนี้เดิมอยู่ทุกประการ นอกจากนี้การที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ไว้โดยที่เจ้าหนี้มิได้ตกลงยินยอมด้วย เจอนโซที่ปรากฏอยู่ในหนังสือรับสภาพหนี้ตามที่ลูกหนี้ได้แสดงเจตนาไว้นั้นย่อมไม่ผูกพันเจ้าหนี้แต่ประการใด^๑ แต่มีผลผูกพันลูกหนี้แต่เพียงฝ่ายเดียวและผลการรับสภาพหนี้นั้นทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเท่านั้น

ปัญหาที่ต้องพิจารณาคือต่อไปมีว่า เมื่อลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้แล้วจะมีผลไปถึงบุคคลอื่นที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้รายนั้นอย่างไร เพราะในมูลหนี้ที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้นี้อาจเป็นกรณีที่มีลูกหนี้หลายคนหรือมีผู้ค้ำประกัน

ในกรณีที่มูลหนี้รายที่มีการรับสภาพหนี้นั้นมีลูกหนี้หลายคนซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกัน ในลักษณะที่เป็นลูกหนี้ร่วม เป็นผู้ที่ตกลงลายมือชื่อร่วมกับลูกหนี้คนอื่น ๆ ในตัวเงิน หรือเป็นผู้ค้ำประกัน แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ต้องรับผิดชอบในฐานะที่เป็นลูกหนี้ร่วมนั้น ถ้าหากลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งคนใดไปทำการรับสภาพหนี้โดยที่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นเข้ามามีได้มีการแสดงเจตนาเข้ารับสภาพหนี้ด้วยนั้น หลักกฎหมายในเรื่องลูกหนี้ร่วมได้มีบทบัญญัติว่าด้วยผลแห่งการเป็นลูกหนี้ร่วมไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 291, 292, 293 และ 294 ซึ่งสรุปหลักเกณฑ์ได้ดังนี้

(1) เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งชำระหนี้ได้สิ้นเชิง ลูกหนี้จะแยกชำระหนี้ส่วนของตนเท่านั้นไม่ได้ (มาตรา 291)

(2) การชำระหนี้หรือการกระทำการแทนการชำระหนี้หรือการวางทรัพย์สินแทนการชำระหนี้หรือการหักกลบลบหนี้ของลูกหนี้ร่วมคนใด ย่อมเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมอื่น ๆ (มาตรา 292)

^๑คำพิพากษาฎีกาที่ 238/2508 ระหว่าง บริษัท คลังวิทยุ จำกัด โจทก์ นายลิขิต สังขโรทัย ที่ 1, หลวงนิทัศน์คดี ที่ 2 จำเลย

(3) การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนใดยอมเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมอื่น ๆ เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ปลดหนี้ (มาตรา 293)

(4) การผิดนัดของเจ้าหนี้ต่อลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งยอมเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมอื่น ๆ (มาตรา 294)

เหตุทั้ง 4 ประการข้างที่กล่าวข้างต้นอันนับได้ว่าเป็นผลแห่งการตกเป็นลูกหนี้ร่วม แม้จะเกิดขึ้นกับตัวลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งคนใดก็มีผลไปถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย นักกฎหมายได้เรียกเหตุทั้งกล่าวนี้ว่าเป็น "เหตุในลักษณะคดี"¹ เพราะเมื่อมีเหตุนี้เกิดแก่ลูกหนี้ร่วมคนใดอันทำให้ลูกหนี้ร่วมคนนั้นได้รับประโยชน์ ย่อมมีผลให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้รับประโยชน์ด้วย

นอกจากเหตุในลักษณะคดีดังกล่าวข้างต้นแล้ว บทบัญญัติในเรื่องผลแห่งการเป็นลูกหนี้ร่วมยังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 295 วรรค 1 อีกว่า "ข้อความจริงอื่นใดนอกจากที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 292 ถึง 294 นั้น เมื่อเป็นเรื่องหาว่าถึงตัวลูกหนี้ร่วมกันคนใดก็ยอมเป็นไปเพื่อคุณและโทษแต่เฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าชดกับสภาพแห่งหนี้เอง" ซึ่งหมายความว่า การอันเป็นคุณหรือโทษเฉพาะตัวลูกหนี้ร่วมคนใด หรือที่เรียกว่าเหตุส่วนตัวของลูกหนี้ร่วมคนนั้น เมื่อเกิดขึ้นกับลูกหนี้ร่วมคนใดแล้วมีผลเฉพาะกับตัวลูกหนี้คนนั้นเท่านั้นไม่มีผลไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย เหตุอันมีลักษณะเป็นการส่วนตัวมีอยู่หลายประการ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 295 วรรค 2 หนึ่งในหลายประการนั้นมีเรื่องกำหนดอายุความหรือการที่อายุความสะดุดหยุดลงอยู่ด้วย ซึ่งหมายความว่า เรื่องอายุความหรือการที่อายุความสะดุดหยุดลงยอมเป็นไปเพื่อคุณหรือโทษแก่ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนเฉพาะตัว ดังนั้น การที่ลูกหนี้ร่วมบางคนรับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 หรือเจ้าหนี้ฟ้องคดีแก่ลูกหนี้ร่วมบางคนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 อายุความที่สะดุดหยุดลงก็ให้เป็นไปเฉพาะตัวลูกหนี้ร่วมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นเท่านั้น

¹ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์) (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 917.

สำหรับกรณีที่มีลูกหนี้หลายคนในเรื่องของสัญญาตัวเงิน หลักก็เป็นไปในทำนองเดียวกับเรื่องลูกหนี้ร่วมค้ำที่กล่าวในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 295 วรรค 2 คือถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของลูกหนี้คนนั้นเท่านั้น บทบัญญัติในเรื่องตัวเงินมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1004 ว่า "เมื่ออายุความระงับฟ้องเพราะการอันหนึ่งอันใดซึ่งกระทำแก่สัญญาแห่งตัวเงินฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ท่านว่าย่อมมีผลระงับฟ้องเพียงแต่สัญญาฝ่ายนั้น" ในคำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ตัวเงิน ศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช โดยยกตัวอย่างและให้เหตุผลของบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1004 ไว้ว่า ในคดีตัวเงินหากผู้ทรงฟ้องผู้สลับหลังคนหนึ่งในภายในอายุความโดยผลของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 174 อายุความสำหรับผู้ที่ถูกฟ้องนั้นเป็นอันหยุดระหว่างการดำเนินคดี แต่ทั้งนี้ไม่หมายความว่า จะหยุดไปด้วยสำหรับผู้สลับหลังคนอื่นหรือผู้ส่งจ่าย ถ้าคดีที่ผู้ทรงฟ้องผู้สลับหลังดำเนินการพิจารณาเกินเวลา มากกว่า 1 ปี กว่าคดีจะถึงที่สุดและผู้ทรงฟ้องคดี ดังนี้ผู้ทรงจะกลับมาฟ้องผู้สลับหลังคนอื่นหรือผู้ส่งจ่ายอีกไม่ได้เพราะขาดอายุความเสียแล้ว ที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ก็คงเป็นเพราะต้องการที่จะปลดผู้รับผิดชอบตัวเงินให้พ้นจากความรับผิดชอบโดยเร็วที่สุดและมากที่สุด¹

ส่วนบุคคลอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับมูลหนี้โดยการเข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะเป็นผู้ค้ำประกัน การที่ลูกหนี้ในหนี้ประธานทำการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้จะมีผลทางกฎหมายเป็นประการใดนั้น ก่อนอื่นควรพิจารณาถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 700 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าคำประกันหนี้อื่นจะต้องชำระ ณ เวลาที่กำหนดแน่นอน และเจ้าหนี้ยอมผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ไซ้ ท่านว่าผู้ค้ำประกันยอมหลุดพ้นจากความรับผิด..." มาพิจารณา กล่าวคือ การที่หนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว ลูกหนี้ไม่ทำการชำระหนี้คืนแต่กลับทำหนังสือรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ก็ ผ่อนใช้เงินบางส่วนก็ดี หรือใช้ดอกเบี้ยแก่เจ้าหนี้ก็ดี ซึ่งเจ้าหนี้ยินยอมให้ลูกหนี้ดำเนินการเช่นนั้น ถือว่าเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ผ่อนเวลาแก่ลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 700 อันมีผลทำให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดหรือไม่ ความปัญหานี้เห็นว่าการรับสภาพหนี้เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวโดยเป็นการกระทำของลูกหนี้ ส่วนการผ่อนเวลาชำระหนี้ตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 700 ซึ่งยังมีผลให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดจะต้องกระทำกันในลักษณะที่เจ้าหนี้แสดงเจตนาผ่อน

¹ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายกฎหมายแพ่ง ว่าด้วยตัวเงิน, แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2514 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จรัสสินทวงศ์, 2524), หน้า 194.

เวลาให้โดยผูกพันตนเป็นคำมั่นสัญญา ซึ่งหากเจ้าหนี้มีคำมั่นสัญญาลูกหนี้สามารถเอาการผ่อนเวลามาอ้างได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 205¹ แต่ในกรณีที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้และเจ้าหนี้ยังไม่เรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้จะถือว่าเป็นการผ่อนเวลาไม่ได้ ผู้ค้าประกันยังไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบและต้องผูกพันตามสัญญาค้าประกันที่มีอยู่

นอกจากจะต้องพิจารณาบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 700 ดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังต้องพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 692 ซึ่งบัญญัติว่า "อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ลูกหนี้ที่ย่อมเป็นโทษแก่ผู้ค้าประกันด้วย" การที่มีบทบัญญัติไว้เช่นนั้นก็เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า การค้าประกันนั้นถือว่าเป็นสัญญาอุปการะของหนี้ที่เป็นประธานซึ่งเป็นเสมือนหนึ่งเงาตามตัวกันไป เพราะฉะนั้นการกระทำบางอย่างที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ลูกหนี้ย่อมเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้ค้าประกันเช่นเดียวกัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 692 กล่าวถึงเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงอันเป็นโทษแก่ลูกหนี้ ย่อมเป็นโทษแก่ผู้ค้าประกันด้วย

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 692 ซึ่งใช้ถ้อยคำว่า "อายุความสะดุดหยุดลง" จึงหมายความว่าถึงทั้งกรณีที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 กับกรณีที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีหรือทำการอย่างใดที่มีผลเหมือนฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 อายุความสะดุดหยุดลงเพราะเหตุฟ้องคดีเหมือนกับอายุความสะดุดหยุดลงเพราะเหตุลูกหนี้รับสภาพหนี้ตรงที่ว่าระยะเวลาที่ล่วงมาแล้วเป็นอันตัดออกไป แต่ผิดกันตรงที่ว่าเริ่มนับใหม่เมื่อใด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 181 วรรค 2 บัญญัติว่า "เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นสิ้นสุดเวลาใดท่านให้เริ่มนับอายุความขึ้นใหม่แต่เวลานั้นสืบไป" การรับสภาพหนี้โดยลูกหนี้ทำหน้าที่ให้หรือส่งคอกเบี้ยตามมาตรา 172 ไม่มีเวลาอีกเชื่อถือไป ทำหนังสือให้หรือส่งคอกเบี้ยเสร็จในทันทีนั้นเองก็เริ่มนับต่อในขณะนั้น แต่การฟ้องคดียังต้องมีการวินิจฉัยหลายชั้นศาลมิใช่เสร็จทันทีอย่างลูกหนี้รับสภาพหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 175 ซึ่งบัญญัติว่า "เมื่อ

¹ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยค้าประกัน จำนวนอง จำนวนา, แก้ไขเพิ่มเติมปี 2516, สำนักพิมพ์นิติบรรณการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2525), หน้า 61.

ฟ้องคดียังศาลแล้ว อายุความย่อมระงับอยู่จนกว่าคดีนั้นจะไต่วินิจฉัยถึงที่สุดหรือเสร็จไปเป็นประการอื่น" ดังนั้น เมื่อฟ้องคดีแล้วระยะเวลาที่ล่วงมาเป็นอันตัดทิ้งไป แต่ยังไม่เริ่มต้นใหม่ คงหยุดนิ่งอยู่จนกว่าคดีนั้นจะยุติจึงจะถือว่าเหตุที่ทำให้อายุความระงับอยู่เพราะฟ้องคดีได้สิ้นสุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 181 วรรค 2 แล้วเริ่มนับใหม่

ปัญหาที่ต้องพิจารณาในกรณีนี้จึงมีว่า การเริ่มนับอายุความใหม่นี้จะมีผลอะไร อาจตอบได้ว่าการเริ่มนับอายุความใหม่ก็จะมีผลในการนับอายุความฟ้องร้องผู้ค้าประกันด้วย เช่น ศาลพิพากษาถึงที่สุดให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่โจทก์ฟ้อง แต่โจทก์ยังมีใ้ฟ้องผู้ค้าประกัน อายุความที่จะฟ้องผู้ค้าประกันมีกำหนด 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 ปัญหาว่าจะนับแต่เมื่อใด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 169 ให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่ จะอาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไปและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 686 ลูกหนี้ผิดนัดลงเมื่อใด ท่านว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะเรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ได้แต่นั้น อายุความฟ้องผู้ค้าประกันจึงเริ่มนับตั้งแต่ลูกหนี้ผิดนัด เมื่อเจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ตามมูลหนี้ที่หนี้ยังไม่ขาดอายุความ คงมีแต่อายุความของผู้ค้าประกัน แต่การฟ้องของเจ้าหนี้ทำให้อายุความระงับอยู่จนกว่าจะวินิจฉัยคดีของลูกหนี้เสร็จ และเป็นโทษแก่ผู้ค้าประกันด้วย ดังนั้นอายุความที่จะฟ้องผู้ค้าประกันที่เริ่มนับตั้งแต่วันที่ผิดนัดพลอยถูกลบไปด้วยและยังไม่เริ่มนับใหม่ทันทีเพราะต้องระงับอยู่จนกว่าจะวินิจฉัยคดีของลูกหนี้เสร็จ และศาลตัดสินคดีของลูกหนี้ถึงที่สุดแล้วจึงเริ่มนับอายุความฟ้องผู้ค้าประกันใหม่ ซึ่งอาจจะเนิ่นนานออกไปกว่า 10 ปี นับแต่วันลูกหนี้ผิดนัดได้

2.5.3 ผลผูกพันต่อทรัพย์สินที่นำมาเป็นประกันในมูลหนี้ที่มีการรับสภาพหนี้

ทรัพย์สินที่มีการนำมาเป็นประกันในมูลหนี้ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจำนอง หรือจำนำก็ตาม การประกันดังกล่าวจะระงับสิ้นไปนั้นจะต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 744 และมาตรา 769 แต่การรับสภาพหนี้ของลูกหนี้นั้นมีใช้เป็นการตีบัญญัติไว้ในสองมาตราดังกล่าว อีกทั้งการรับสภาพหนี้ไม่ได้ทำให้หนี้ระงับสิ้นไป การรับสภาพหนี้ของลูกหนี้จึงไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าหนี้ในทรัพย์สินที่นำมาเป็นประกันในมูลหนี้ที่มีการรับสภาพหนี้ นั้นไม่ว่าผู้ให้นำทรัพย์สินมาเป็นประกันนั้นจะเป็นตัวลูกหนี้ในหนี้ประธานเองหรือเป็นบุคคลภายนอกก็ตาม

2.6 ผลบังคับและข้อแตกต่างระหว่างการรับสภาพหนี้กับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและการแปลงหนี้ใหม่

เนื่องจากการรับสภาพหนี้มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับสัญญาประนีประนอมยอมความและการแปลงหนี้ใหม่ จนทำให้ผู้ใช้กฎหมายเกิดความสับสนในการวินิจฉัยว่านิติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพียงการที่ลูกหนี้แสดงเจตนาในการรับสภาพหนี้หรือเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำขึ้นระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้หรือถึงขนาดเป็นการตกลงที่จะมีการแปลงหนี้ใหม่ เช่น ก. ทำสัญญากู้เงินจากบริษัท ข. เป็นเงิน 1,000,000 บาท เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2529 โดยตกลงให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี และจะชำระเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยคืนแก่บริษัท ข. ในวันที่ 31 มกราคม 2529 ครั้นเมื่อครบกำหนดเวลาตามสัญญา ก. ไม่สามารถนำเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยมาชำระแก่บริษัท ข. ได้ บริษัท ข. จึงไต่ทางถามให้ ก. ชำระหนี้หลายครั้งหลายหน ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2530 ก. ได้มีหนังสือถึงกรรมการผู้จัดการบริษัท ข. ขอชำระหนี้เงินต้นคืนจำนวน 600,000 บาท โดยผ่อนชำระเป็นรายเดือน ๆ ละ 100,000 บาท เป็นเวลา 6 เดือน ส่วนเงินต้นที่เหลืออีกจำนวน 400,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยที่ค้างชำระทั้งหมดนั้น ก. จะโอนที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างชำระหนี้ให้ ซึ่งถ้าบริษัท ข. ได้รับหนังสือดังกล่าวแล้วมิได้ตอบหรือดำเนินการประการใดและต่อมาได้ยื่นฟ้อง ก. ต่อศาล กรณีเช่นนี้ก็ไม่น่าจะมีปัญหาของเรื่องสัญญาประนีประนอมยอมความและการแปลงหนี้ใหม่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะหนังสือดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาของ ก. แต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น จึงเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวโดยมีลักษณะเป็นการรับสภาพหนี้อันมีผลทำให้อายุความระงับฟ้องของ ก. ต่อศาล แต่บริษัท ข. มีหนังสือตอบตกลงตามเงื่อนไขในหนังสือไปยัง ก. ก็จะมีปัญหาว่าเกิดสัญญาประนีประนอมยอมความหรือการแปลงหนี้ใหม่เกิดขึ้นหรือไม่ เพราะถ้าเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความหรือแปลงหนี้ใหม่แล้วอาจจะมีผลไปถึงหลักประกันที่ให้ไว้ในหนี้เงินกู้ระหว่าง ก. และบริษัท ข. หรืออาจจะมีผลไปถึงอายุความด้วยว่าจะยังคงถือตามอายุความในหนี้เดิมหรือหนี้ใหม่ที่เกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นหากบริษัท ข. ไม่มีหนังสือตอบ ก. แต่กรรมการผู้จัดการบริษัท ข. ได้ลงลายมือชื่อไว้ท้ายหนังสือหรือได้สั่งการไว้ท้ายหนังสือของ ก. ว่าอนุมัติตามที่ ก. เสนอพร้อมกับลงลายมือชื่อไว้ และต่อมามีคดีขึ้นสู่ศาล มีปัญหาว่าหนังสือของ ก. ที่ปรากฏข้อความสั่งการของกรรมการผู้จัดการบริษัท ข. จะถือว่ามีลักษณะเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความหรือเป็นการแปลงหนี้ใหม่หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนจะแยกพิจารณาเป็นลำดับ ดังนี้

2.6.1 ผลบังคับและข้อแตกต่างระหว่างการรับสภาพหนี้กับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

2.6.1.1 การรับสภาพหนี้เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวมีผลผูกพันเฉพาะลูกหนี้ผู้ทำการรับสภาพหนี้แต่สัญญาประนีประนอมยอมความเป็นข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาโดยมีคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน กรณีตามปัญหาข้างต้น หนังสือขอผ่อนชำระหนี้ของ ก. ต่อบริษัท ข. นั้น หากบริษัท ข. มิได้มีการแสดงเจตนาตอบตกลงไปยัง ก. แล้ว ก็คงถือว่าเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวเท่านั้นและไม่ผูกมัดบริษัท ข. แต่ประการใด¹

2.6.1.2 การรับสภาพหนี้จะต้องเป็นการรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องที่มีอยู่จริง ถ้าหากไม่มีมูลหนี้ต่อกันและลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้ไปโดยการชำระหนี้บางส่วนโดยสำคัญผิดก็อาจเรียกคืนตามหลักกฎหมายเรื่องลามิควรไค์ แต่ถ้าทำการรับสภาพหนี้โดยทำเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ หนังสือรับสภาพหนี้ดังกล่าวก็ไม่ก่อสิทธิเรียกร้องใดแก่เจ้าหนี้ ส่วนสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นอาจมีมูลหนี้ต่อกันแล้วหรือไม่มีมูลหนี้ต่อกันก็ได้แต่คู่สัญญาไปทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นในอนาคตให้เสร็จไป ข้อพิพาทนี้หมายถึงข้อโต้แย้งหรือข้อโต้เถียงซึ่งไม่ยอมรับกันระหว่างคู่กรณีหรือคู่สัญญานั้น และกลายเป็นข้อพิพาทหรือแม้ยังไม่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นแต่อาจเกิดขึ้นในภายหน้า คู่สัญญาก็อาจตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความระงับข้อพิพาทนั้นไว้ล่วงหน้าได้²

2.6.1.3 การรับสภาพหนี้ไม่ทำให้มูลหนี้ที่มีอยู่ต่อกันระงับ ลูกหนี้และเจ้าหนี้ยังคงต้องผูกพันตามมูลหนี้นั้นอยู่ การรับสภาพหนี้เพียงแต่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเท่านั้นและ

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 238/2508 ระหว่าง บริษัท คลังวิทยุ จำกัด โจทก์ นายลิขิต สังข์โรทัย ที่ 1, หลวงนิทัศน์คดี ที่ 2 จำเลย

² สุบัน พูลพัฒน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ยืม ผ่ากรทรัพย์ เก็บของในคลังสินค้า ประนีประนอมยอมความ และการพนันชั้นต่อ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์หมั่นแข็ง, 2509), หน้า 162.

อายุความยังคงถือตามอายุความในมูลหนี้ที่มีต่อกันนั้น¹ ส่วนสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 บัญญัติถึงผลของสัญญาประนีประนอมยอมความไว้ว่า "ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไปและทำให้แต่ละฝ่ายไต่สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน" ซึ่งหมายความว่าสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นสัญญาที่คู่สัญญายอมตกลงผ่อนผันให้แก่กันเพื่อจะระงับข้อพิพาทที่มีขึ้นหรือจะมีขึ้นในอนาคต ค้วยเหตุนี้ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความจึงก่อให้เกิดสิทธิและความผูกพันขึ้นใหม่โดยที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเรียกร้องสิทธิที่มีอยู่เดิมไม่ได้เพราะถือว่าสิทธิที่มีอยู่เดิมนั้นระงับลงด้วยสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว คำพิพากษาฎีกาที่ 679/2514 ระหว่าง นายศิริ สุวิมลพันธุ์ โจทก์ นายวินัย สุวิมลพันธุ์ จำเลย วินิจฉัยว่าสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยสัญญาประนีประนอมยอมความมีกำหนด 10 ปี

2.6.1.4 การรับสภาพหนี้นั้นแม้บางครั้งลูกหนี้จะมีการผ่อนชำระหนี้บางส่วนแก่เจ้าหนี้และเจ้าหนี้ก็รับชำระหนี้บางส่วนนั้นไว้ ก็ไม่ถือว่าเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ยอมผ่อนผันแก่ลูกหนี้ ทั้งนี้เพราะการรับชำระหนี้บางส่วนนั้นไม่ถือว่าเจ้าหนี้ได้มีการแสดงเจตนาตกลงด้วยแต่สัญญาประนีประนอมยอมความนั้นจะต้องมีการยอมผ่อนผันให้แก่กันเพราะถ้าไม่มีการผ่อนผันให้แก่กันแล้วการกระทำหรือสัญญาที่ทำขึ้นนั้นก็ไม่ใช่สัญญาประนีประนอมยอมความ กรณีตามตัวอย่างหากบริษัท ข. ใ้คมีหนังสือตอบ ก. ว่ายินยอมให้ ก. ผ่อนชำระหนี้เงินต้นจำนวน 600,000 บาท เป็นงวด ๆ ส่วนหนี้ที่เหลือยินยอมให้ ก. นำที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างมาตีราคาใช้หนี้ เช่นนี้ถือว่าเกิดสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วเพราะเมื่อบริษัท ข. ตกลงตามที่ ก. ได้เสนอมาย่อมถือได้ว่าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้มีความประสงค์ที่จะระงับข้อพิพาทที่มีขึ้นตามสัญญากู้ยืมเงิน โดยการที่บริษัท ข. เจ้าหนี้ยินยอมให้ ก. ผ่อนชำระหนี้เป็นงวด ๆ แทนที่จะชำระหนี้ทั้งหมดในครั้งเดียวตามข้อตกลงในสัญญากู้ยืม และหาก ก. มีการผ่อนชำระหนี้แก่บริษัท ข. อยู่บริษัท ข. ก็คงจะใช้สัญญากู้ยืมเงินมาฟ้อง ก. ให้ชำระหนี้ทั้งหมดก็ไม่ได้ เพราะผลของสัญญาประนีประนอมยอมความที่เกิดขึ้นนั้นย่อมมีผลทำให้สิทธิเรียกร้องที่จะเรียกร้องให้ชำระหนี้เงินกู้ยืมคืนทั้งหมดเป็นอัน

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1218/2501 ระหว่าง นายนานชิงห์ โจทก์ นายวาร์ชคาร์ หรือ วาร์ชคาร์ จำเลย และคำพิพากษาฎีกาที่ 1156/2511 ระหว่าง นางสังวาลย์ ชิมาร์ักษ์ โจทก์ นางพิมพ์ สุดสว่าง จำเลย

ระงับลง เกิดสิทธิตามที่ใดตกลงกันใหม่คือผ่อนชำระกันเป็นงวด เมื่อลูกหนี้ยังผ่อนชำระอยู่ต่อไป เจ้าหนี้ก็ย่อมไม่อาจจะถือว่าลูกหนี้ผิดข้อสัญญาได้ ขณะเดียวกันหาก ก. ไม่ยอมโอนที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างเพื่อใช้หนี้ตามข้อตกลง บริษัท ข. ย่อมฟ้องบังคับให้ปฏิบัติตามที่ ก. ใ้ข้อสัญญาไว้ได้ ฉะนั้นจึงถือได้ว่าหนังสือของ ก. และหนังสือตอบของบริษัท ข. เป็นคำเสนอและคำสนองที่ทำให้เกิดสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้น ส่วนกรณีที่กรรมการผู้จัดการบริษัท ข. ลงลายมือชื่อในท้ายหนังสือของ ก. เพียงอย่างเดียวนั้นหรือเขียนข้อความอนุมัติและลงลายมือชื่อไว้ั้น ผู้กล่าวอ้างจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ได้แสดงเจตนาทำความตกลงกับลูกหนี้อันมีลักษณะเป็นนิติกรรมสองฝ่ายและต้องการที่จะระงับข้อพิพาทต่อกัน หากนำสืบไม่ได้ศาลก็จะรับฟังว่าเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ได้ คงรับฟังได้แต่เพียงว่าเป็นการรับสภาพหนี้เท่านั้น

2.6.1.5 การรับสภาพหนี้ นั้น จะต้องเป็นไปในลักษณะหนึ่งลักษณะใดใน 5 ลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 จึงจะถือว่ามี การรับสภาพหนี้ และมีผลบังคับตามที่ใดกล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นลำพังแต่การแสดงเจตนาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายแม้จะเกิดสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้น แต่ถ้าต่อมาต้องการจะบังคับกันตามผลของสัญญาประนีประนอมยอมความตามที่ใดทำขึ้นต่อกันไว้ั้น ถ้าสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นมีใ้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบแล้วก็จะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 851

2.6.1.6 ในกรณีที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ ในการฟ้องคดี เจ้าหนี้ยังต้องนำสืบถึงมูลหนี้ที่มีอยู่ต่อกัน หากไม่นำสืบถึงมูลหนี้ที่มีต่อกัน เพียงแต่สืบถึงหนังสือรับสภาพหนี้ เจ้าหนี้ย่อมตกเป็นฝ่ายแพคดี การนำสืบหนังสือรับสภาพหนี้จะต้องนำสืบประกอบหลักฐานในมูลหนี้ที่มีต่อกันเพื่อเป็นการแสดงถึงคำรับของลูกหนี้และเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ส่วนกรณีที่เป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น เจ้าหนี้เพียงแต่นำสืบถึงสัญญาประนีประนอมยอมความก็เพียงพอโดยไม่ต้องนำสืบถึงมูลหนี้เดิม แต่ในทางปฏิบัติแม้จำเลยยอมรับว่าได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้กับโจทก์จริงแต่ใ้ต่อสู้ถึงการไม่ต้องรับผิดชอบในมูลหนี้เดิม ศาลก็ใ้กำหนดข้อพิพาทใหม่การนำสืบในมูลหนี้เดิมด้วย

2.6.2 ผลบังคับและข้อแตกต่างระหว่างการรับสภาพหนี้กับการแปลงหนี้ใหม่

การแปลงหนี้ใหม่ (novation) เป็นสัญญาในระหว่างคู่กรณีผู้เกี่ยวข้อง¹ ตกลงกันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้² โดยมีวัตถุประสงค์จะระงับหนี้เก่าก่อนหนี้ใหม่ขึ้นผูกพันกันต่อไป ด้วยผลแห่งความสัจศีลธิในเจตนาของคู่สัญญาจึงทำให้หนี้เก่าระงับสิ้นไปด้วยการแปลงหนี้ใหม่ ด้วยผลทางกฎหมายดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นได้ว่าการรับสภาพหนี้กับการแปลงหนี้ใหม่นั้นมีผลบังคับและข้อแตกต่างกันดังนี้

¹คำว่า "คู่กรณีผู้เกี่ยวข้อง" จะหมายถึงใครนั้นย่อมแล้วแต่ว่าการแปลงหนี้ใหม่นั้นเป็นการเปลี่ยนสาระสำคัญแห่งหนี้หรือไม่ ถ้าเป็นการเปลี่ยนสภาพแห่งมูลหนี้คู่กรณีผู้เกี่ยวข้องได้แก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ ถ้าเป็นการเปลี่ยนในส่วนที่เกี่ยวกับเจ้าหนี้คู่กรณีผู้เกี่ยวข้องย่อมได้แก่เจ้าหนี้และลูกหนี้เดิมรวมทั้งผู้จะเข้ามาเป็นเจ้าหนี้รายใหม่ด้วย แต่ถ้าเป็นการเปลี่ยนในส่วนที่เกี่ยวกับลูกหนี้คู่กรณีผู้เกี่ยวข้องย่อมได้แก่เจ้าหนี้ทำสัญญากับบุคคลภายนอกซึ่งจะมาเป็นลูกหนี้คนใหม่โดยความยินยอมของลูกหนี้คนเดิม

²"สิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้" ย่อมหมายความว่าสิ่งนั้นนับได้ว่าเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้เพราะการแปลงหนี้ใหม่นั้นมีหนี้ใหม่เกิดขึ้นมาแทนหนี้เก่าและหนี้ใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นแตกต่างไปจากหนี้เก่า สิ่งที่แตกต่างกันนั้นคือสิ่งที่เราเรียกว่าเป็น "สาระสำคัญแห่งหนี้" ความแตกต่างระหว่างหนี้เก่าที่ระงับไปกับหนี้ใหม่ที่เกิดขึ้นจึงแตกต่างกันในสิ่งที่ถือเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้นั่นเอง ซึ่งนักกฎหมายแยกสิ่งที่เป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ออกเป็น 3 ประเภทคือ 1) ในส่วนที่เกี่ยวกับตัวหนี้ ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนสภาพแห่งมูลหนี้ เปลี่ยนทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ เปลี่ยนการชำระหนี้โดยไม่มีเงื่อนไขมาเป็นการชำระหนี้โดยมีเงื่อนไข 2) ในส่วนที่เกี่ยวกับเจ้าหนี้ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ 3) ในส่วนที่เกี่ยวกับลูกหนี้ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนตัวลูกหนี้

(ดูรายละเอียดใน จีค เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแห่งลักษณะนิติกรรมและหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 4, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2526), หน้า 570-573.)

2.6.2.1 การรับสภาพหนี้เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวมีผลผูกพันเฉพาะลูกหนี้ผู้
 ทำการรับสภาพหนี้เท่านั้น แต่การแปลงหนี้ใหม่เกิดขึ้นจากข้อตกลงของคู่สัญญา หากเป็นการแสดง
 เจตนาของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้สนองรับก็ไม่ใช่เป็นการแปลงหนี้ใหม่ เพราะหลัก
 เกณฑ์สำคัญประการหนึ่งของการแปลงหนี้ใหม่คือต้องแสดงเจตนาในรูปของสัญญา แต่อาจเข้าเป็น
 การรับสภาพหนี้ เช่น ก. ทำสัญญากู้เงินจำนวน 10,000 บาท จาก ข. โดยยินยอมให้ ข. คัด
 คอกเบี้ยนับแต่วันกู้ในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี และจะชำระเงินต้นพร้อมคอกเบี้ยให้แก่ ข. ภายใน
 วันที่ 31 ธันวาคม 2530 ปรากฏว่าเมื่อถึงกำหนด ก. ก็ไม่สามารถชำระเงินต้นพร้อมคอกเบี้ย
 คืนแก่ ข. ได้ จนระยะเวลาล่วงเลยมาถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2535 ก. ก็ได้มีหนังสือลงลายมือ
 ชื่อของตนถึง ข. โดยอ้างว่าตามที่ตนได้ค้างชำระหนี้เงินกู้จำนวน 10,000 บาท พร้อมคอกเบี้ย
 คือ ข. นั้นตนขอชำระหนี้เงินกู้เป็นมา 3 ตัว โดยจะทยอยนำมามาให้ทุก 3 เดือน เริ่มแต่วันที่
 1 มกราคม 2536 เป็นต้นไป ในกรณีเช่นนี้หาก ข. มีหนังสือตอบตกลงไปยัง ก. ก็ถือได้ว่าเป็น
 การแปลงหนี้ใหม่โดยมีการตกลงเปลี่ยนวัตถุประสงค์แห่งหนี้ที่จะชำระเป็นเงินแต่แรกมาเป็นชำระด้วยมา
 อันถือว่าเป็นการเปลี่ยนในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ แต่ถ้า ข. เพิกเฉยมิได้ตอบหนังสือของ ก. ขณะ
 เดียวกันเมื่อ ก. นำมาตัวแรกมามอบให้เพื่อเป็นการชำระหนี้ ข. ก็ไม่ยอมรับ กรณีเช่นนี้ก็ถือได้
 ว่าไม่ได้มีการแปลงหนี้ใหม่ แต่การที่ ก. มีหนังสือถึง ข. ยอมรับว่ามีหนี้สินค้างชำระอยู่กับ ข.
 นั้นถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้แล้วยอมทำให้อายุความของเงินกู้ระงับลงนับแต่วันที่ ข. ได้รับ
 หนังสือของ ก.

2.6.2.2 การรับสภาพหนี้เป็นกรณีที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง
 ต่อเจ้าหนี้โดยทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ให้หรือใช้เงินให้แก่เจ้าหนี้บางส่วน ไม่ว่าจะเป็นการส่ง
 คอกเบี้ย หรือให้ประกันหรือทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็น
 ปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้น แต่การรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ดังกล่าวก็มิได้มีการ
 เปลี่ยนแปลงสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนี้เดิม สาระสำคัญและเงื่อนไขต่าง ๆ ของการชำระหนี้
 ยังคงเป็นไปตามข้อผูกพันเดิมหรือหนี้เดิมทุกประการ ส่วนการแปลงหนี้ใหม่ตามประมวลกฎหมาย
 แห่งและพาณิชย์ มาตรา 349 นั้นคู่สัญญาที่เกี่ยวข้องจะต้องทำความตกลงเปลี่ยนแปลงสิ่งซึ่งเป็น
 สาระสำคัญแห่งหนี้ และเมื่อมีการแปลงหนี้ใหม่แล้วคู่สัญญาไม่ต้องปฏิบัติตามสัญญาเดิมหรือหนี้เดิม
 อีกเพราะหนี้เดิมระงับลงแล้ว แต่จะต้องปฏิบัติตามการชำระหนี้ตามที่ได้ตกลงเปลี่ยนแปลงขึ้นมาใหม่
 ๕
 ๕

2.6.2.3 การรับสภาพหนี้นั้นจะต้องเป็นไปในลักษณะหนึ่งลักษณะใดในห้าลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 จึงจะถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้เกิดขึ้น ส่วนการแปลงหนี้ใหม่นั้นกฎหมายไม่ได้บังคับเรื่องแบบไว้ จึงต้องถือว่าหนี้ใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือหรือต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ ถ้าหากบังคับไว้ การแปลงหนี้ใหม่ก็จะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ทำสัญญาซื้อขายทรัพย์สินแล้วไม่สามารถชำระราคาได้ ผู้ซื้อจึงตกลงกับผู้ขายขอแปลงหนี้ซื้อขายเป็นการกู้ยืม ซึ่งการตกลงแปลงหนี้มาเป็นการกู้ยืมนี้หากมิได้ทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องบังคับกันไม่ได้ แต่มีแนวคำพิพากษาของศาลไฉ่ฉิงฉยวี่ว่า กรณีดังกล่าวถือว่าหนี้เดิมยังอยู่ โดยถือว่าหนี้ใหม่ยังมิได้เกิดขึ้น ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลดังกล่าว ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช มีความเห็นว่าคำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าวคงจะนำเอาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 366 วรรค 2 มาเป็นข้อสนับสนุน กล่าวคือเป็นกรณีที่มุ่งจะทำสัญญากันเป็นหนังสือ เมื่อยังมีได้ทำหนังสือกันให้เรียบร้อยบริบูรณ์สัญญาที่ยังไม่เกิดขึ้น จึงไม่มีอะไรจะก่อให้เกิดหนี้ใหม่เกิดขึ้นได้² ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้วินิจฉัยในเรื่องนี้เป็นการวินิจฉัยข้อเท็จจริงเฉพาะกรณีมากกว่า ทั้งนี้เพราะข้อเท็จจริงในคดีดังกล่าวพอจะฟังได้ว่าโจทก์และจำเลยมีข้อตกลงว่าหนี้ใหม่ที่จะเกิดขึ้นจะต้องทำเป็นหนังสือ ฉะนั้นเมื่อยังมีได้ทำต่อกันหนี้ใหม่จึงไม่เกิดขึ้นจนเป็นเหตุให้หนี้เดิมระงับไป แต่ถ้ามองจากความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้นำสืบให้ศาลเห็นถึงข้อตกลงระหว่างคู่ความว่ามูลหนี้ใหม่นั้นจะต้องทำเป็นหนังสือแล้ว ข้อวินิจฉัยของศาลก็อาจเปลี่ยนไปจากคำพิพากษาศาลฎีกาเหล่านี้ ทั้งนี้เพราะศาลจะอ้างว่ามูลหนี้ใหม่ยังไม่เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 366 วรรค 2 จึงมิได้มีการแปลงหนี้ใหม่อันเป็นเหตุให้มูลหนี้เดิม

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 700/2471 ระหว่าง นายเอก โจทก์ นางพัน จำเลย, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 384/2475 ระหว่าง นายบุญ อินทิม โจทก์ นายยา พทวงศ์ นางเปลี่ยน พทวงศ์ จำเลย และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 125/2476 ระหว่าง นายเสริม พุกแดง นางศรี พุกแดง โจทก์ นางควน จำเลย

²ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), หน้า 1167.

ระงับยอมไม่ได้ อีกทั้งจะอ้างว่าหนี้เดิมยังมีครบถ้วนไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 351 ก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน

2.6.2.4 การแปลงหนี้ใหม่นั้นคู่สัญญาที่ทำการแปลงหนี้ใหม่อาจตกลงโอน สิทธิจำนำหรือจำนองที่ไต่ให้ไว้เป็นประกันหนี้ เดิมนั้นไป เป็นประกันหนี้รายใหม่ได้เพียงเท่าที่เป็น ประกันวัตถุแห่งหนี้เดิม แต่ถ้าหลักประกันดังกล่าวเป็นของบุคคลภายนอกที่นำมาให้ไว้แก่เจ้าหนี้ เพื่อประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้แล้วจะต้องได้รับความยินยอมของบุคคลภายนอกนั้นก่อนจึงจะ โอนสิทธิจำนำหรือจำนองนั้นประกันหนี้รายใหม่ได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 352) เพราะหากไม่ดำเนินการดังกล่าวการประกันยอมสิ้นสุดลง ทั้งนี้เพราะหนี้ประธานที่บุคคล ภายนอกไต่ค่าประกันไว้ไต่สิ้นสุดลงแล้ว ส่วนกรณีการรับสภาพหนี้นั้นไม่เป็นเหตุกระทบถึงหลักประกัน ที่ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกนำมาวางไว้เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้แต่อย่างใด เว้นแต่ ในกรณีที่การรับสภาพหนี้ของลูกหนี้เข้าลักษณะการขอผ่อนเวลายชำระหนี้และเจ้าหนี้ตกลงยอมผ่อน เวลาให้แก่ลูกหนี้โดยผู้ค้ำประกันมิได้ตกลงยินยอมด้วย ผู้ค้ำประกันยอมทนจากความรับผิดชอบตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 700

2.6.2.5 การรับสภาพหนี้จะต้องกระทำก่อนหนี้ขาดอายุความ แต่การแปลง หนี้ใหม่นั้นจะกระทำก่อนหรือภายหลังขาดอายุความก็ได้ ทั้งนี้เพราะหนี้ที่ขาดอายุความนั้นกฎหมาย มิได้บอกວ່านั้นระงับสิ้นไป เพียงแต่กฎหมายกำหนดความห้ามมิให้เจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องเป็นคดี ต่อศาลเท่านั้น¹

¹ หนี้ที่ขาดอายุความแล้ว คือหนี้ที่เจ้าหนี้ไม่ได้ใช้สิทธิบังคับภายในระยะเวลาหนึ่ง ที่ เรียกว่า "อายุความ" ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 163 จึงบัญญัติว่า "ห้ามมิให้ ร้องรอง" ซึ่งหมายความว่าหนี้ที่ขาดอายุความเป็นหนี้ที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระ หนี้ไม่ได้ แต่ถ้าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ไปแล้ว ทั้งนี้แม้จะชำระโดยไม่รู้ว่หนี้ขาดอายุความ ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 188 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 408 (2) กล่าวว่า ลูกหนี้จะเรียกคืนหาได้ไม่ หนี้ที่ขาดอายุความนั้นอาจทำการแปลงหนี้ใหม่ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 349 ได้ เป็นต้นว่าลูกหนี้ในหนี้ขาดอายุความแล้วได้แปลงหนี้ นี้ใหม่โดยทำสัญญากับเจ้าหนี้ว่าจะชำระหนี้ให้คืนนี้ สัญญานั้นก็ย่อมมีใช้บังคับได้

2.6.2.6 การรับสภาพหนี้ที่มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงแล้ว เริ่มต้นนับใหม่โดยอายุความที่นับใหม่มีระยะเวลาเท่ากับอายุความของมูลหนี้ที่ลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้ ส่วนการแปลงหนี้ใหม่มีผลทำให้หนี้เดิมระงับและมีหนี้ใหม่เกิดขึ้น อายุความของมูลหนี้ใหม่จะเริ่มนับเมื่อไรนั้นก็สุดแล้วแต่ข้อตกลงของมูลหนี้ใหม่ว่า เจ้าหนี้จะบังคับสิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ได้ตั้งแต่วันที่ไรก็ตามนับเริ่มแต่ขณะนั้น ส่วนกำหนดอายุความนั้นก็คงพิจารณาอายุความของมูลหนี้ใหม่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นเรื่อง ๆ ไปโดยไม่ถือตามอายุความของมูลหนี้เดิมแต่ประการใด

คำพิพากษาฎีกาที่ 2725/2519 จำเลยทำสัญญากู้เงินโจทก์ไปต่อมาจำเลยได้ทำหนังสือให้แก่โจทก์ไว้โดยในหนังสือนั้นมีข้อความว่า "จำเลยได้ค้างเงินค่าดอกเบี้ยโจทก์อยู่เป็นเงิน 60,000 บาท เงินจำนวนนี้จำเลยจะผ่อนส่งให้โจทก์เดือนละ 10,000 บาท ตลอดไปทุก ๆ เดือนจนหมดเงินที่ค้างค้าง หากเดือนใดไม่ชำระให้ จำเลยยอมให้โจทก์คิดดอกเบี้ยในเงินที่จะส่งในเดือนนั้นในอัตราร้อยละ 1.25 ตลอดไปจนกว่าจะชำระเสร็จ" นับแต่วันทำหนังสือฉบับนี้จำเลยไม่เคยชำระเงินดังกล่าวและดอกเบี้ยแก่โจทก์เลย โจทก์จึงฟ้องเป็นคดีต่อศาล จำเลยให้การว่าฟ้องของโจทก์ขาดอายุความเพราะโจทก์มิได้ฟ้อง เรียกหนี้ดังกล่าวซึ่งเป็นหนี้ค่าดอกเบี้ยที่ค้างภายในกำหนด 5 ปีนับแต่วันที่จำเลยทำหนังสือรับสภาพหนี้ คดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าฟ้องโจทก์ไม่ขาดอายุความเพราะหนี้นั้นได้มีการรับสภาพหนี้เท่ากับรับรองว่าเป็นหนี้เงินต้นกันขึ้นใหม่จากมูลดอกเบี้ยที่ค้างชำระเดิมจึงมีอายุความ 10 ปี พิพากษาให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ จำเลยอุทธรณ์ว่าฟ้องโจทก์ขาดอายุความ ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น โดยให้ยกฟ้องโจทก์เพราะเห็นว่าโจทก์ฟ้องคดีเมื่อขาดอายุความ โดยให้เหตุผลว่าหนังสือที่จำเลยทำให้แก่โจทก์นั้นเป็นหนังสือรับสภาพหนี้และหนี้ที่รับสภาพนั้นคือหนี้เงินค่าดอกเบี้ยที่ค้างชำระจึงต้องถืออายุความ 5 ปีตามมูลหนี้เดิม รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ทำความเข้าใจว่าฟ้องโจทก์ไม่ขาดอายุความเพราะหนังสือที่จำเลยทำนั้นถือได้ว่าเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างโจทก์กับจำเลยสิทธิเรียกร้องของโจทก์ในคดีนี้จึงมีอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาเห็นว่าหนังสือดังกล่าวเป็นหนังสือรับสภาพหนี้เงินดอกเบี้ยที่ค้างจำนวน 60,000 บาทตามที่ระบุไว้โดยชัดแจ้งในหนังสือนั้นแล้ว เมื่อโจทก์ฟ้องเรียกเงินโดยอ้างว่าลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ คดีจึงไม่มีประเด็นให้วินิจฉัยว่าหนังสือนี้จะเข้าลักษณะสัญญาประนีประนอมยอมความหรือไม่ เมื่อเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ดอกเบี้ยที่ค้าง โจทก์ฟ้องคดีเกินกว่า 5 ปีนับแต่วันที่จำเลยทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้โจทก์ คดีของโจทก์จึงขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 166

ศาสตราจารย์ จิตติ ติงสภักดิ์ ได้ให้ข้อสังเกตโดยชี้ให้เห็นถึงหลักกฎหมาย iva หายคำพิพากษาฎีกาฉบับนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง โดยท่านได้ทำนายเหตุหายคำพิพากษาฎีกา ไว้ว่า "รับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 เป็นการรับสภาพโดยแสดง เจตนาฝ่ายเดียว ไม่เป็นการแปลงหนี้ใหม่เพราะไม่ใช่สัญญาาระหว่างคู่กรณีที่เกี่ยวข้องตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 349 หนี้เดิมไม่ระงับ อายุความจึงคงเป็นไปตามกำหนดเดิม เช่น เรื่องนี้เป็นหนี้ค่างชำระคอกเบี้ยก็ยังคงมีอายุความตามกำหนดเดิมคือ 5 ปี ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 166 อยู่... อาจมีปัญหาต่อไปว่าแปลงหนี้ใหม่นั้นเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็น สำคัญแห่งหนี้เดิมอย่างไร อาจเป็นตัวเจ้าหนี้ ตัวลูกหนี้หรือสภาพแห่งหนี้ ตลอดจนข้อสัญญา ข้อใดข้อหนึ่งก็ได้ เหตุนี้จึงอาจมีการแปลงหนี้ใหม่โดยทำสัญญาขึ้นใหม่ การเปลี่ยนสัญญาก็เป็นการ แปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนสภาพแห่งหนี้ได้แม้หนี้เดิมกับหนี้ใหม่เป็นลักษณะเดียวกัน เช่น ทำสัญญากู้ ใหม่แทนสัญญาเดิมเป็นต้น หรือยอมความใช้หนี้จำนอง ก็เป็นการแปลงหนี้ใหม่เป็นสัญญาประนีประ นอมยอมความแสดงสภาพหนี้จำนองไว้ตามเดิมก็ได้ เรื่องนี้แม้จะทำการแปลงหนี้ใหม่ก็อาจ คงสภาพหนี้คอกเบี้ยไว้ต่อไปก็ได้ เมื่อคงสภาพคอกเบี้ยอยู่ก็เป็นหนี้คอกเบี้ย มีอายุความคอกเบี้ย ต่อไปเช่นกำหนดเดิม"¹

2.6.2.7 การร่างฟ้องและการนำสืบเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้ เจ้าหนี้ ผู้ เป็นโจทก์จะต้องบรรยายและนำสืบถึงมูลหนี้เดิม จะบรรยายหรือนำสืบแต่เฉพาะการรับสภาพหนี้ ของลูกหนี้โดยมิได้กล่าวถึงมูลหนี้เดิมไม่ได้ เพราะการรับสภาพหนี้นั้นมีผลเพียงทำให้อายุความ สะดุดหยุดลงเท่านั้นหาเป็นการก่อตั้งสิทธิฟ้องร้องขึ้นใหม่แต่อย่างใดไม่² ส่วนการร่างฟ้องและ การนำสืบเกี่ยวกับการแปลงหนี้ใหม่นั้น เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะต้องบรรยายหรือนำสืบถึงข้อตกลง

¹จิตติ ติงสภักดิ์, "หมายเหตุหายคำพิพากษาฎีกาที่ 2725/2519," ใน คำพิพากษา ฎีการะหว่าง นายแพทย์ชม นवलสกุล โจทก์ นางละม้าย เลชะกุล จำเลย พ.ศ.2519 ตอนที่ 11 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา), หน้า 1425-1426.

²คำพิพากษาฎีกาที่ 546/2512 ระหว่าง ธนาคารกรุงไทย จำกัดฯ โจทก์ พันตรีพรภาศย์ มณีมัย กับพวก จำเลย

เกี่ยวกับการแปลงหนี้ใหม่ ส่วนหนี้เดิมนั้นเพียงแต่บรรยายหรือนำสืบประกอบเพื่อให้เห็นความเป็นมาแห่งหนี้ก็เป็นการเพียงพอ เพราะข้อสำคัญในเรื่องนี้อยู่ที่เงื่อนไขและสาระสำคัญของหนี้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการตกลงกันระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้

2.7 ผลบังคับและข้อแตกต่างระหว่างการรับสภาพหนี้กับการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญา

เมื่อกำหนดอายุความไต่สวนผ่านไปแล้วยังเป็นเหตุให้สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะบอกปิดการชำระหนี้ได้ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 188 วรรคแรก หากเจ้าหนี้นำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลลูกหนี้ก็มีสิทธิยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เพื่อให้ศาลยกฟ้องได้ตามมาตรา 163 ประกอบกับมาตรา 193 แต่ถ้าหากลูกหนี้ไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้เพื่อบอกปิดชำระหนี้ กลับทำการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้หรือทำการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาต่อเจ้าหนี้ ตามมาตรา 188 วรรคท้ายแล้ว ก็มีผลผูกพันลูกหนี้จะถอนคืนการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญานั้นไม่ได้

การรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาเป็นนิติกรรมสองฝ่ายระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ซึ่งได้กระทำต่อกันภายหลังจากที่มูลหนี้ขาดอายุความไปแล้ว โดยไม่คำนึงว่าลูกหนี้แสดงเจตนารับสภาพความรับผิดโดยสัญญา โดยรู้หรือไม่รู้ว่ามูลหนี้นั้นขาดอายุความแล้วหรือไม่ก็ตาม แต่การรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาอาจเกิดผลในทางกฎหมายแตกต่างไปจากกรณีที่ลูกหนี้ละเลยซึ่งประโยชน์แห่งอายุความ ทั้งนี้เพราะการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาลูกหนี้ผูกพันอยู่แต่เฉพาะข้อตกลงที่ตนแสดงเจตนารับผิดไว้เท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากการละเลยซึ่งประโยชน์แห่งอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 192 ซึ่งลูกหนี้จะต้องทราบในขณะแสดงเจตนาว่าสิทธิเรียกร้องขาดอายุความแล้ว เพราะถ้าไม่ทราบว่าสิทธิเรียกร้องของตนขาดอายุความแล้วจะแสดงเจตนาละเลยซึ่งประโยชน์ได้อย่างไร การละประโยชน์แห่งอายุความทำให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยสิ้นเชิง เช่น ลูกหนี้เป็นหนี้เงินกู้เจ้าหนี้อยู่จำนวน 100,000 บาท ต่อมาหนี้เงินกู้นั้นขาดอายุความ หากลูกหนี้แสดงเจตนาละเลยซึ่งประโยชน์แห่งอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 192 แล้ว เจ้าหนี้ก็สามารถฟ้องให้ลูกหนี้รับผิดเต็มจำนวนเงินต้น 100,000 บาท ได้ แต่ถ้าหากลูกหนี้ได้ทำการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาไว้กับเจ้าหนี้ในจำนวน 20,000 บาทและให้ประกันแก่เจ้าหนี้ 20,000 บาท เช่นนี้ ลูกหนี้มีความผูกพันเฉพาะในจำนวน 40,000 บาท

ตั้งกล่าวเท่านั้น¹

มีข้อที่ควรพิจารณาในชั้นนี้ว่า การรับสภาพความรับผิดชอบโดยสัญญาตามบทบัญญัติ มาตรา 188 วรรค 3 กับกรณีที่ลูกหนี้ละประโยชน์แห่งอายุความตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 192 มีความเกี่ยวพันกันอย่างไร เพราะเกิดผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันดังตัวอย่างที่ยกขึ้นกล่าวข้างต้น

ในคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1 ถึงมาตรา 240 พระยาเทพวิฑูรย์ ได้อธิบายไว้ว่า "ตามมาตรา 192 นี้เมื่ออายุความครบบริบูรณ์แล้ว ลูกหนี้อาจสละประโยชน์แห่งอายุความเสียได้เพราะในชั้นนี้ไม่มีเหตุอันใดที่จะบังคับหรือหน่วงใจให้ลูกหนี้จำต้องสละสิทธิของตน ถ้าลูกหนี้ยอมสละก็นับว่าได้กระทำด้วยความสมัครใจอันแท้จริง กฎหมายจึงให้มีผลบังคับ"² และได้อธิบายต่อไปว่า "ในประมวลกฎหมายนี้มีหลายบทหลายมาตราซึ่งเป็นข้อบัญญัติแสดงว่าเป็นผลแห่งการสละประโยชน์แห่งอายุความ เช่น ในมาตรา 188 แม้นั้นจะขาดอายุความแล้วก็ดี ถ้าลูกหนี้ได้ทำการชำระหนี้หรือทำสัญญารับสภาพหนี้หรือให้ประกันก็เรียกคืนไม่ได้ ในมาตรา 193 เมื่อลูกหนี้ไม่โดยอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลก็อาจอายุความเป็นมูลยกฟ้องไม่ได้ ในเรื่องเหล่านี้เรียกว่าเป็นการสละประโยชน์แห่งอายุความโดยปริยายซึ่งมีบทกฎหมายรับรองโดยตรง ฉะนั้นนอกจากที่ลูกหนี้จะทำได้ทำสัญญาให้แก่เจ้าหนี้โดยชัดแจ้งว่ายอมสละประโยชน์แห่งอายุความแล้ว การที่ลูกหนี้จะสละประโยชน์แห่งอายุความตามมาตรา 192 นี้ก็อาจทำได้โดยอาการใด ๆ ซึ่งแสดงโดยแน่ชัดว่ามีเจตนาตั้งว่านั่นอันเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลจะต้องพิจารณาและชี้ขาดตามเหตุผลในรูปคดี เช่น การใช้คอกเบี้ย ใช้หนี้บางส่วน หาประกันให้ การตกลงหักหนี้หรือแปลงหนี้เหล่านี้อาจเป็นเหตุให้วินิจฉัยว่าได้สละประโยชน์แห่งอายุความโดยปริยาย"³ ท่านพระยาเทพวิฑูรย์ ได้ให้ข้อสังเกตในข้อสรุปถึงความเกี่ยวพันของบทบัญญัติ มาตรา 188 และมาตรา 192 ว่า "บทบัญญัติใน

¹ ศักดิ์ สมองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า 630.

² พระยาเทพวิฑูรย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทางหุ่นส่วนจำกัดไทยศึกษา, 2509), หน้า 692.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 693-694.

สองมาตรานี้มีความทับกันอยู่บ้าง ทั้งนี้เป็นเพราะมีหลักแห่งที่มาต่างกัน คือมาตรา 188 ตรงกับประมวลแห่งเยอรมัน มาตรา 222 ส่วนมาตรา 192 นี้ไปในทำนองประมวลแห่งฝรั่งเศสมาตรา 2220 ฉะนั้นโดยผลของบทบัญญัติมาตรา 192 ทำให้มาตรา 188 วรรค 2 และ 3 มีประโยชน์น้อยไปมาก และประโยชน์ที่เห็นก็มีเหลือเพียงว่าถ้าลูกหนี้ได้กระทำการค้างระบುವ์โดยไม่ทราบว่าเป็นหนี้ขาดอายุความ คดีจึงจะเข้าในมาตรา 188 วรรค 2 หรือ 3 โดยไม่เข้าในมาตรา 192 นี้ เพราะถ้าลูกหนี้ได้กระทำอะไรไปโดยไม่ทราบความจริง จะว่าได้ตั้งใจสละสิทธิในประโยชน์แห่งอายุความก็ไม่น่าจะเป็นไปได้¹

ด้วยผลทางกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นได้ว่าการรับสภาพหนี้กับการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญา มีผลบังคับและแตกต่างกันดังนี้

2.7.1 การรับสภาพหนี้ตามมาตรา 172 นั้น ต้องกระทำภายในระหว่างที่อยู่ในกำหนดอายุความ ส่วนการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาตามมาตรา 188 นั้นเป็นการกระทำภายหลังกำหนดอายุความล่วงไปแล้ว เช่น จำเลยในฐานะตัวแทนต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์ซึ่งเป็นตัวการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 812 ซึ่งมีอายุความ 10 ปีตามมาตรา 164 จำเลยทำหนังสือรับสภาพหนี้ในกำหนดอายุความดังกล่าวจึงเป็นการรับสภาพหนี้ตามมาตรา 172 มิใช่รับสภาพความรับผิดเมื่อหน้านั้นขาดอายุความตามมาตรา 188²

2.7.2 การรับสภาพหนี้เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวประเภทสงวนสิทธิ ซึ่งเกิดขึ้นโดยการแสดงเจตนาของลูกหนี้ฝ่ายเดียว ส่วนการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาเป็นนิติกรรมหลายฝ่ายหรือสัญญาซึ่งเกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาของลูกหนี้เจ้าหนี้ถูกต้องตรงกัน เช่น ลูกหนี้ทำหนังสือถึงเจ้าหนี้ภายในกำหนดอายุความว่าตามทีตนเป็นหนี้เงินกู้ยืมต่อเจ้าหนี้จำนวน 100,000 บาทนั้น ตนขอผ่อนชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเป็นรายเดือนในอัตราเดือนละ 11,000 บาท จนครบถ้วน เช่นนี้

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 695.

² คำพิพากษาฎีกาที่ 347/2526 ระหว่าง ธนาคารเอเซียทรัสต์ จำกัดฯ โจทก์
นายสุราษฎร์ บุญยะประภุติ จำเลย

ถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยทำเป็นหนังสือต่อเจ้าหนี้ แต่ถ้าหากหนังสือดังกล่าวลูกหนี้ได้ทำถึงเจ้าหนี้ภายหลังจากที่หนี้ขาดอายุความแล้ว เช่นนี้ก็มีใช่เป็นการรับสภาพหนี้และก็ไม่ถือได้ว่าเป็นการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญา ทั้งนี้เพราะเจ้าหนี้มิได้แสดงเจตนาสนองรับ เว้นแต่เจ้าหนี้จะได้แจ้งต่อลูกหนี้ว่าตนตกลงรับตามข้อเสนอของลูกหนี้และคำสนองได้ไปถึงลูกหนี้แล้ว เช่นนี้จึงจะเป็นการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญา เพราะถือว่าการตกลงรับตามข้อเสนอของลูกหนี้ย่อมได้ชื่อว่าเจ้าหนี้มีเจตนาสนองรับ สัญญาจึงเกิดขึ้นตั้งแต่ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1430/2522 ระหว่าง บริษัท เบอร์มาออย์เทรคคิงฯ โจทก์ Һ้างหุ้นส่วนจำกัดโรงเลื่อยจักรหลีเซง กับพวก จำเลย ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่าลูกหนี้เป็นหนี้เจ้าหนี้อยู่แล้วทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้เจ้าหนี้ไว้ภายหลังจากที่หนี้ขาดอายุความแล้ว ดังนั้นศาลฎีกาจึงวินิจฉัยว่ากรณีไม่เป็นการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ อันจะทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตามมาตรา 172 เพราะเป็นการกระทำหลังจากที่หนี้ขาดอายุความ และกรณีนี้ก็ไม่ถือเป็นรับสภาพผิดโดยสัญญาตามความหมายของมาตรา 188 วรรคท้าย เพราะลูกหนี้ทำขึ้นฝ่ายเดียวโดยลูกหนี้เสนอขอผ่อนผันการชำระหนี้และไม่ปรากฏว่าเจ้าหนี้ได้สนองตอบรับ มีปัญหาเกิดขึ้นในทางปฏิบัติคือ ลูกหนี้ทำหนังสือขอผ่อนชำระหนี้ต่อบริษัทเจ้าหนี้ภายหลังจากขาดอายุความไปแล้ว หากกรรมการผู้จัดการบริษัทเจ้าหนี้เขียนข้อความในท้ายหนังสือดังกล่าวว่า "อนุมัติและแจ้งให้ฝ่ายบัญชีทราบ" เช่นนี้ถือได้หรือไม่ว่าเป็นการสนองตอบของเจ้าหนี้ในอันที่ก่อให้เกิดการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาแล้ว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ตามข้อเท็จจริงดังกล่าวยังไม่ถือว่าได้เกิดสัญญาขึ้นแล้วระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ ทั้งนี้เพราะตราบไคที่การแสดงเจตนาในการทำคำสนองของเจ้าหนี้ยังไม่ถึงลูกหนี้ สัญญาก็ยังไม่เกิดขึ้น¹ จึงมีปัญหาว่ถ้าเจ้าหนี้นำคดีที่ขาดอายุความมาฟ้องและลูกหนี้ต่อสู้ว่าคดีขาดอายุความแล้วจะทำอย่างไร ในกรณีเช่นนี้เจ้าหนี้คงจะนำสืบว่าคดีดังกล่าวอายุความสะดุดหยุดลงเพราะมีการรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ยอมไม่ได้ เพราะลูกหนี้กระทำการดังกล่าวภายหลังจากที่หนี้ขาดอายุความแล้ว และจะนำสืบว่ามีการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาก็คงไม่ได้เช่นกัน ฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าในการนำสืบเพื่อหักล้างข้อต่อสู้ของจำเลย เจ้าหนี้ก็จะต้องนำสืบว่าหลังจากที่กรรมการผู้จัดการของเจ้าหนี้ได้อนุมัติและแจ้งให้ฝ่ายบัญชีทราบแล้ว ฝ่ายบัญชีก็ได้ติดต่อและแจ้งการที่กรรมการผู้จัดการได้อนุมัติให้กับลูกหนี้ทราบอันทำให้

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 642/2518 ระหว่าง บริษัท พาราวินเซอร์ จำกัด กับพวก โจทก์ Һ้างหุ้นส่วนจำกัด นรหัชพาณิชย์ กับพวก จำเลย

เกิดสัญญาการรับสภาพความรับผิดชอบ¹ หากไม่นำสืบข้อเท็จจริงดังกล่าวก็อาจเป็นข้อให้ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ได้ เพราะถือว่าฟ้องของโจทก์ขาดอายุความ

มีปัญหาน่าพิจารณาอีกคือ ตามข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นถือได้หรือไม่ว่าแม่จะไม่เป็นการรับสภาพหนี้หรือรับสภาพความรับผิดชอบตามสัญญาแต่ก็เป็นกรณีที่ลูกหนี้ได้ละหรือสละประโยชน์แห่งอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 192 แล้ว ทั้งนี้เพราะมีคำพิพากษาฎีกาที่ 1675/2517 ระหว่าง ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด โจทก์ หม่อมราชวงศ์สถาพร เกษมสันต์ จำเลย ซึ่งวินิจฉัยว่า "จำเลยเป็นหนี้โจทก์แล้วทำหนังสือยอมรับใช้หนี้ให้โจทก์ไว้ แม่หนังสือดังกล่าวจะทำให้ขึ้นภายหลังหนี้ขาดอายุความแล้วจึงไม่เป็นการรับสภาพหนี้อื่นจะทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 และแม่หนังสือนั้นจะทำให้โดยจำเลยฝ่ายเดียวไม่เป็นการรับสภาพความรับผิดชอบโดยสัญญาตามมาตรา 188 ก็ตาม แต่การทำหนังสือดังกล่าวให้โจทก์ไว้ย่อมถือได้ว่าจำเลยได้สละเสียซึ่งประโยชน์แห่งอายุความ ตามมาตรา 192 แล้ว จำเลยจะยกอายุความขึ้นต่อสู้หาได้ไม่" สำหรับปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่าแนวคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้วินิจฉัยไว้เป็นสองแนว แนวแรกคือ คำพิพากษาฎีกาที่ 1657/2517 และคำพิพากษาฎีกาที่ 1457/2525 ระหว่าง นางปวีณา สุทัศน์ ณ อยุธยา โจทก์ นางวินิตา ศิริสัมพันธ์ กับพวก จำเลย ซึ่งวินิจฉัยไปในแนวทางว่าการที่ลูกหนี้ได้ทำหนังสือไว้กับเจ้าหนี้ภายหลังจากที่ขาดอายุความแล้ว ไม่ว่าหนังสือนั้นจะเป็นการรับสภาพความรับผิดชอบโดยสัญญาหรือไม่ ก็ถือว่าเป็นการละประโยชน์แห่งอายุความ จำเลยจะยกอายุความขึ้นต่อสู้หาได้ไม่ ส่วนแนวที่สองคือคำพิพากษาฎีกาที่ 642/2518 ระหว่าง บริษัท พาราวันเซอร์ จำกัด กับพวก โจทก์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด นรหัชพาณิชย์ กับพวก จำเลย และคำพิพากษาฎีกาที่ 1430/2522 ระหว่าง บริษัทจำกัด เบอร์มาออย์ เทรดดิ้งฯ โจทก์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงเลื่อยจักรหลี่เซ่ง กับพวก จำเลย วินิจฉัยไปในแนวทางว่า เมื่อไม่ใช่เป็นการรับสภาพหนี้หรือรับสภาพความรับผิดชอบตามสัญญาแล้ว คดีก็เป็นอันขาดอายุความ ศาลฎีกาไม่ถือว่าเป็นการละประโยชน์แห่งอายุความ จึงมีปัญหาคำพิพากษาฎีกาทั้งสองแนวขัดแย้งกันหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า แนวคำพิพากษาฎีกาทั้งสองแนวไม่มีความขัดแย้งกัน ทั้งนี้เพราะการที่จะถือว่าลูกหนี้ละหรือสละประโยชน์แห่งอายุความตามมาตรา 192 ลูกหนี้ต้องทราบถึงกำหนดอายุความคือทราบว่าสิทธิเรียกร้องขาดอายุความแล้ว ถ้าไม่ทราบก็ย่อมเรียกไม่ได้ว่าลูกหนี้มีเจตนาสละประโยชน์แห่งอายุความ ส่วนการรับสภาพความรับผิดชอบตามสัญญานั้นลูกหนี้ไม่จำ

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1770/2517 ระหว่าง ห้างหุ้นส่วนจำกัด เตียวซงไฟศาล โจทก์ บริษัท พรหมพิทักษ์ จำกัด จำเลย

ต้องทราบถึงกำหนดอายุความ จะทราบหรือไม่ทราบก็มีผลอย่างเดียวกัน¹ ซึ่งตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1675/2517 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1457/2525 มีข้อเท็จจริงจากการนำสืบปรากฏในสำนวนว่าในขณะที่ลูกหนี้ (จำเลย) ทำหนังสือถึงเจ้าหนี้ (โจทก์) นั้น ลูกหนี้ได้รู้อยู่แล้วว่าสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ได้ขาดอายุความลงแล้ว จึงถือว่าลูกหนี้มีเจตนาที่จะสละประโยชน์แห่งอายุความ ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 642/2518 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1430/2522 ไม่มีการนำสืบให้เห็นว่าในขณะที่ลูกหนี้ (จำเลย) ทำหนังสือถึงเจ้าหนี้ (โจทก์) ลูกหนี้ได้รู้อยู่แล้วว่าสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ได้ขาดอายุความลงแล้ว ฉะนั้นผลของคำพิพากษาจึงออกมาเช่นนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นหากมีคดีขึ้นสู่ศาลและคดีนั้นขาดอายุความลงแล้ว ไม่ว่าจะนายโจทก์จะแน่ใจหรือไม่ก็ตามว่าหนังสือที่ลูกหนี้ (จำเลย) ทำไว้กับเจ้าหนี้ (โจทก์) จะเป็นการรับสภาพความรับผิดชอบตามกฎหมายหรือไม่ และคดีมีประเด็นข้อพิพาทจากการฟ้องคดีตามข้อต่อสู้ของจำเลยว่า "คดีที่โจทก์นำมาฟ้องขาดอายุความหรือไม่" ทนายโจทก์ก็ต้องนำสืบข้อเท็จจริงป้องกันไว้ก่อนว่าในขณะที่จำเลยทำหนังสือถึงโจทก์นั้น จำเลยรู้อยู่แล้วว่าสิทธิเรียกร้องของโจทก์ได้ขาดอายุความลงแล้ว ซึ่งการนำสืบของทนายโจทก์ดังกล่าวจะเป็นผลดีแก่รูปคดีของตนเอง เพราะหากศาลฟังว่าหนังสือจำเลยเป็นการรับสภาพความรับผิดชอบโดยสัญญา ศาลก็จะพิพากษายกฟ้องเพราะคดีขาดอายุความไม่ได้ แต่ถ้าศาลฟังว่าหนังสือของจำเลยดังกล่าวไม่เป็นการรับสภาพความรับผิดชอบโดยสัญญา แต่การที่จำเลยทำหนังสือถึงโจทก์โดยรู้อยู่แล้วว่าสิทธิเรียกร้องของโจทก์ขาดอายุความ เช่นนั้นย่อมถือได้ว่าเป็นกรณีที่จำเลยได้แสดงเจตนาสละประโยชน์แห่งอายุความแล้ว

¹ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า 630.

พระยาเทพวิหิต คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240, หน้า 695. ซึ่งได้อธิบายว่า "บทบัญญัติมาตรา 188 และ 192 มีความทับกันอยู่ซึ่งผลแห่งมาตรา 192 ทำให้มาตรา 188 วรรค 2 และ 3 มีประโยชน์น้อยไปมาก และประโยชน์ที่เห็นก็มีเหลือเพียงว่าถ้าลูกหนี้ได้กระทำการตั้งระบุไว้โดยไม่ทราบว่าหนี้ขาดอายุความ คดีจึงจะเข้าในมาตรา 188 วรรค 2 หรือ 3 โดยไม่เข้าในมาตรา 192 นี้ เพราะถ้าลูกหนี้ได้กระทำอะไรลงไปโดยไม่ทราบความจริง จะว่าได้ตั้งใจสละสิทธิในประโยชน์แห่งอายุความก็ไม่น่าจะเป็นไปได้"

2.7.3 การรับสภาพหนี้นั้นไม่ก่อให้เกิดหนี้ใหม่ขึ้นแต่เป็นเพียงนิติกรรมประเภทสงวนสิทธิเรียกร้องอันมีอยู่ในมูลหนี้ซึ่งมีอยู่ต่อไปและทำให้อายุความสะดุดหยุดลง¹ การรับสภาพหนี้จึงไม่เกิดมูลหนี้ขึ้นใหม่อันเป็นเหตุให้หนี้ที่มีอยู่ต่อกันระงับ ฉะนั้น ในการยื่นฟ้องโจทก์จะต้องบรรยายในคำฟ้องถึงมูลหนี้ที่มีอยู่ต่อกันเสียก่อน ลำดับต่อมาควรจะบรรยายถึงการรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ (จำเลย) หากมี เพราะมีปัญหาที่โต้เถียงกันอยู่ว่าในกรณีที่จำเลยได้ทำการรับสภาพหนี้ต่อโจทก์ก่อนฟ้อง ในคำฟ้องของโจทก์จะต้องบรรยายถึงการรับสภาพหนี้ดังกล่าวหรือไม่ มีแนวความเห็นเป็น 2 ทาง แนวความเห็นแรกเห็นว่าโจทก์ต้องบรรยายถึงการรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ให้ปรากฏในคำฟ้องจึงจะสามารถนำพยานมาสืบในประเด็นนี้ได้ เพราะมิฉะนั้นถือเป็นการสืบนอกฟ้องนอกประเด็นดังที่วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 502/2483 ระหว่าง นายเกลี้ยง ประพัทธ์ โจทก์ นางเสงี่ยม ระบอบจำเลย² ส่วนอีกแนวทางหนึ่งเห็นว่ากรณีที่โจทก์ฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกให้จำเลยชำระหนี้ นั้น เท่ากับยืนยันคำฟ้องของโจทก์อยู่ในตัวว่าคดีของโจทก์ไม่ขาดอายุความ ฉะนั้นหากจำเลยยื่นคำให้การต่อสู้ว่าฟ้องโจทก์ขาดอายุความก็กลายเป็นประเด็นข้อพิพาทที่โจทก์มีหน้าที่นำสืบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84 โจทก์ยอมนำพยานมาสืบในประเด็นนี้ได้ว่าฟ้องโจทก์ไม่ขาดอายุความเพราะเหตุมีการรับสภาพหนี้³ แต่คำให้การของจำเลยมิได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ โจทก์ก็ไม่มีประเด็นที่จะต้องนำสืบ ซึ่งผู้เขียนเห็นพ้องด้วยกับแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 821/2514 ดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตาม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและป้องกันมิให้ลูกหนี้ยกประเด็นข้อกฎหมายนี้ขึ้นต่อสู้ ในการบรรยายฟ้องโจทก์ก็ควรจะบรรยายถึงการรับสภาพหนี้ไว้ในคำฟ้องด้วย นอกจากนี้ข้อควรระวังก็คือหากโจทก์บรรยายฟ้องแต่เพียงหนังสือรับสภาพหนี้โดยไม่บรรยายฟ้องถึงหนี้เดิม คำฟ้องของโจทก์ก็จะไม่สมบูรณ์หรือเป็นคำฟ้องที่เคลือบคลุม

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 66/2516 ระหว่าง นายพินิจ จันทวสุ โจทก์ นายสุริยน ไรวา จำเลย

² ธานีบุตร กรวยวิเชียร, การซื้อส่งสถาน, พิมพ์ครั้งที่ 3, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2524), หน้า 74.

³ คำพิพากษาฎีกาที่ 821/2514 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง บริษัท ศรีมหาราชา จำกัด โจทก์ นายเว้งเซียะ หรือ ยง แซ่โค้ว จำเลย

เพราะมิได้บรรยายถึงข้ออ้างซึ่งอาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา ในกรณีกลับกันถ้าโจทก์ได้บรรยายถึงมูล
 หนี้ที่ผิดกันแล้วแต่มิได้บรรยายถึงการรับสภาพหนี้ก็ไม่ทำให้คำฟ้องนั้นเป็นฟ้องเคลือบคลุม ส่วน
 การรับสภาพความรับผิดโดยสัญญา นั้นถ้าทำในรูปแบบสัญญาเดิมที่ก่อหนี้ย่อมเป็นสัญญาประเภทเดิม
 ถ้าทำโดยเจ้าหนี้ลูกหนี้ต่างยอมผ่อนผันให้แก่นักเพื่อระงับข้อพิพาทยอมเป็นสัญญาประนีประนอมยอม
 ความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850¹ ฉะนั้นในการบรรยายฟ้องจึงต้องให้
 แจ่มชัดเกี่ยวกับการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาว่ามีอยู่อย่างไรและมีรายละเอียดอย่างไร เกี่ยว
 กับการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญา² มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าในบางกรณีอาจเป็นสัญญาแปลง
 หนี้ใหม่ได้เพราะมีการเปลี่ยนแปลงหนี้ตามสัญญาเดิมเป็นหนี้ตามสัญญาใหม่² ซึ่งความเห็นดังกล่าว
 นี้ผู้เขียนเห็นควยว่าการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญานั้นไม่น่าจะถือเป็นการแปลงหนี้แต่อย่างใด
 ในทุกกรณี ทั้งนี้เพราะดังที่ได้อธิบายไว้ในข้อ 2.7.2 ว่าการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญานั้นถ้า
 เป็นกรณีที่ลูกหนี้แสดงเจตนาไปโดยรู้อยู่แล้วว่าในขณะที่มูลหนี้ขาดอายุความแล้ว จึงเป็นการละ
 ประโยชน์แห่งอายุความไปในตัวควย ซึ่งก็มีแนวคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยถึงประเด็นนี้ไว้ ฉะนั้นหาก
 ถือว่าการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาเป็นการแปลงหนี้ใหม่ในทุกกรณีอันเป็นเหตุให้หนี้เดิมระงับ
 แล้ว ก็ไม่น่าจะมีประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการละประโยชน์แห่งอายุความขึ้นมาให้ศาลวินิจฉัย นอก
 จากนี้ผู้เขียนยังเห็นว่าในกรณีที่โจทก์บรรยายฟ้องและนำสืบว่าจำเลยได้กู้เงินจากโจทก์ไปเป็น
 จำนวน 50,000 บาท กำหนดชำระภายในวันที่ 1 มกราคม 2520 แต่จำเลยก็ไม่ได้ชำระคืนจน
 ล่วงเลยมาถึงวันที่ 1 มีนาคม 2531 จำเลยซึ่งรู้อยู่แล้วการกู้ยืมดังกล่าวขาดอายุความแล้ว
 กลับละประโยชน์แห่งอายุความ ทำหนังสือถึงโจทก์ขอชำระหนี้ทั้งหมด โดยจะชำระหนี้เงินกู้แก่
 โจทก์เป็นงวด 10 ตัว ภายในวันที่ 30 เมษายน 2531 แต่เมื่อถึงกำหนดจำเลยกลับไม่ชำระเช่น
 นี้ คำขอท้ายฟ้องของโจทก์สามารถที่จะขอให้ศาลบังคับจำเลยชำระหนี้เงินกู้จำนวน 50,000 บาท

¹ สักดิ์ สอนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าควยนิติกรรมและสัญญา, หน้า 622.

² จิตติ ตึงศักดิ์, "หมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 2725/2519," ในคำพิพากษาฎีกา ระหว่าง นายแพทย์ช่ม นवलสกุล โจทก์ นางละม้าย เลชะกุล จำเลย พ.ศ.2519 ตอนที่ 11 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตสภา, 2519), หน้า 1425-1426.

ก็ได้ โดยจำเลยจะยกอายุความขึ้นต่อสู้ไม่ได้เนื่องจากมีการสละประโยชน์แห่งอายุความ หรือจะขอให้ศาลบังคับจำเลยส่งมอบวัว 10 ตัว ก็ได้ เพราะเป็นสัญญาที่เกิดขึ้นใหม่อีกสัญญาหนึ่งต่างหาก

2.7.4 การรับสภาพหนี้มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับอายุความใหม่ต่อไปโดยมีกำหนดอายุความเท่ากับมูลหนี้เดิม ส่วนการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญานั้นเป็นสัญญาที่เกิดขึ้นใหม่หลังจากที่มูลหนี้หรือสัญญาเดิมขาดอายุความแล้วจึงมีกำหนดอายุความที่เริ่มนับใหม่ ส่วนกำหนดอายุความใหม่จะเป็นเท่าใดนั้นสุดแล้วแต่สัญญารับสภาพความรับผิดที่ขึ้นใหม่เป็นสัญญาประเภทใดกำหนดอายุความที่เริ่มนับใหม่ย่อมถือไปตามนั้น มิใช่ถือตามอายุความแห่งมูลหนี้เดิมหรืออายุความเดิมตั้งเช่นกรณีการรับสภาพหนี้เสมอไป เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าหนี้ยื่นฟ้องโดยขอให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้เดิมและขอเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าลูกหนี้ได้สละประโยชน์แห่งอายุความแล้วก็ไม่มีการกำหนดอายุความสำหรับให้ศาลต้องวินิจฉัยอีก ทั้งนี้เพราะลูกหนี้หรือจำเลยจะยกข้อต่อสู้ในเรื่องอายุความซึ่งตนได้สละแล้วไม่ได้

2.7.5 การรับสภาพหนี้จะต้องเป็นไปในลักษณะหนึ่งลักษณะใดใน 5 ลักษณะ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 จึงจะถือว่ามีการรับสภาพหนี้ ส่วนการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 188 วรรคท้าย นั้น ไม่ได้กำหนดแบบหรือบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือ ซึ่งนักกฎหมายฝ่ายหนึ่งเห็นว่าหากขอเท็จจริงปรากฏชัดว่าลูกหนี้ตกลงกับเจ้าหนี้ควยวาจายอมรับผิดชอบในหนี้ที่ขาดอายุความแล้วน่าจะบังคับได้ แต่มีนักกฎหมายอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 188 วรรคท้าย จะบัญญัติไว้ไม่ชัดเจน แต่การรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาก็เป็นการรับสภาพหนี้อย่างหนึ่ง เมื่อการรับสภาพหนี้ภายในกำหนดอายุความยังต้องทำเป็นหนังสือ การรับสภาพหนี้หลังจากกำหนดอายุ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹อนุมิตี ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมนักกฎหมายแห่งประเทศไทย, 2510), หน้า 507.

ความลวงพ้นไปแล้วก็น่าจะต้องทำเป็นหนังสือด้วย¹ สำหรับปัญหานี้ ผู้เขียนเห็นว่า การรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาจะต้องทำเป็นหนังสือหรือไม่อย่างไรนั้น สุกแล้วแต่ว่าสัญญาที่ทำการรับสภาพความรับผิดนั้นเป็นสัญญาประเภทใด ถ้าทำในรูปแบบสัญญาเดิมที่ก่อนนั้นก็ย่อมเป็นสัญญาประเภทเดิม ถ้าทำในรูปแบบสัญญาใหม่ก็เป็นสัญญาใหม่ต่างหากจากสัญญาเดิม ซึ่งต้องพิจารณาว่าสัญญาเดิมหรือสัญญาใหม่นั้นกฎหมายได้กำหนดแบบหรือบังคับว่าจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือไว้หรือไม่อย่างไร ก็ต้องดำเนินการไปตามนั้นจึงจะมีผลบังคับ เช่น ก. เป็นหนี้เงินกู้ ข. อยู่เป็นจำนวน 100,000 บาท ต่อมาภายหลังจากหนี้้นั้นขาดอายุความแล้ว ก. ได้มีหนังสือถึง ข. โดยจะโอนหุ้นของธนาคารกรุงเทพ จำกัด ชนิดระบุชื่อจำนวน 300 หุ้น ให้แก่ ข. เพื่อเป็นการชำระหนี้เงินกู้ โดยที่ ก. ไม่รู้ว่าหนี้้นั้นขาดอายุความแล้ว หลังจากที่ได้รับหนังสือแล้ว ข. ได้มีหนังสือตอบตกลงรับข้อเสนอไปยัง ก. ต่อมา ก. ผิดนัดไม่ดำเนินการโอนหุ้นให้แก่ ข. มีปัญหาว่า ข. ดำเนินการทางศาล โดยตั้งรูปคดีอย่างไร ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจากข้อเท็จจริงดังกล่าวหาก ข. พ้องเรียกเงินกู้จาก ก. ย่อมยกอายุความขึ้นต่อสู้ได้ ทั้งนี้เพราะ ก. ทำหนังสือถึง ข. โดยไม่รู้ว่าสิทธิเรียกร้องของ ข. ขาดอายุความแล้ว จึงจะถือว่า ก. ได้ละประโยชน์แห่งอายุความไม่ได้ ข. จึงต้องฟ้อง ก. ตามหนังสือที่ ก. ได้รับสภาพความรับผิดที่จะโอนหุ้นของธนาคารกรุงเทพ จำกัด ให้ แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1129 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า "การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อลงในใบหุ้นนั้น ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้โอนกับผู้รับโอน มีพยานคนหนึ่งเป็นอย่างน้อยลงชื่อรับรองลายมือชื่อนั้น ๆ ค้วยแล้ว ท่านว่าเป็นโมฆะ..." ซึ่งจะเห็นได้ว่าตามข้อเท็จจริงสัญญารับสภาพความรับผิดที่ทำขึ้นระหว่าง ก. กับ ข. ไม่ได้ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ กล่าวคือ ไม่ปรากฏว่ามีพยานรับรองลายมือชื่อของผู้โอนกับผู้รับโอน เช่นนี้ย่อมเป็นโมฆะ

¹ สัปดาห์ สองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า 623.

พระยาเทพวิฑูร คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240, หน้า 681. ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า "ที่มาแห่งมาตรา 188 นี้มีหลักมาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 222 ซึ่งมีข้อความอย่างเดียวกันกับมาตรา 188 และในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 781 บังคับไว้ว่าสัญญารับสภาพหนี้ต้องทำเป็นหนังสือ แต่ในประมวลกฎหมายของเราห้ามมิเช่นนั้นไม่ ทำให้รู้สึกว่สัญญารับสภาพความรับผิดตามมาตรา 188 ก็น่าจะต้องทำเป็นหนังสือ"

ในกรณีเช่นนี้ ข. จึงไม่อาจดำเนินการตามสิทธิเรียกร้องของตนกับ ก. โดยอาศัยหนังสือฉบับที่ ก. ทำให้ไว้ได้ แต่กรณีนี้อาจมีข้อที่ควรจะต้องพิจารณาว่าการตกลงระหว่าง ก. กับ ข. เช่นนี้ ได้เกิดสัญญาแปลงหนี้ใหม่ขึ้นแล้ว เพราะเมื่อ ก. มีหนังสือเสนอมาว่าจะโอนหนี้ให้เพื่อชำระหนี้เงินกู้ ให้และต่อมา ข. ได้ตอบตกลงรับข้อเสนอของ ก. ไปเช่นนี้ แม้จะไม่อาจบังคับกันได้ตามผลของ มาตรา 1129 วรรค 2 ที่กล่าวข้างต้นก็ตาม แต่ก็น่าจะพิจารณาในเรื่องของสัญญาแปลงหนี้ใหม่ ดังที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ในหัวข้อ 2.6.2 ที่กล่าวแล้วข้างต้น

2.8 ผลบังคับและข้อแตกต่างระหว่างการรับสภาพหนี้กับการละเสียซึ่งประโยชน์แห่งอายุความ

เมื่อสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ขาดอายุความ ลูกหนี้ยอมยกเหตุการณ์ขาดอายุความขึ้น บอกรับชำระหนี้ได้ แต่ถ้าลูกหนี้ไม่บอกรับชำระหนี้ กล่าวคือไม่ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้หรือ โต้แย้งเจตนาต่อเจ้าหนี้ละเสียซึ่งประโยชน์แห่งอายุความแล้ว ศาลจะยกเอาเหตุแห่งการขาด อายุความมาเป็นมูลยกฟ้องไม่ได้ ฉะนั้นการรับสภาพหนี้กับการรับสภาพความรับผิดชอบโดยสัญญาจึง มีผลบังคับและข้อแตกต่างกัน ดังนี้

2.8.1 ทั้งการรับสภาพหนี้และการละประโยชน์แห่งอายุความต่างเป็นนิติกรรมที่ ลูกหนี้ได้แสดงเจตนาฝ่ายเดียว ซึ่งมีผลตามกฎหมายโดยเจ้าหนี้ไม่ต้องแสดงเจตนาสนองรับ อีกทั้ง ต่างมิได้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนี้เดิม สาระสำคัญและเงื่อนไขต่าง ๆ ของการชำระหนี้ยังคงเป็นไปตามสัญญาเดิมหรือหนี้เดิมทุกประการ

2.8.2 การรับสภาพหนี้มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มต้นนับใหม่ โดยมี กำหนดอายุความเท่าเดิม ซึ่งอาจจะมีการขาดอายุความ ขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่งได้ แต่ผลของการละ ประโยชน์แห่งอายุความนั้นมีนัยกฎหมายบางท่านเห็นว่า เป็นกรณีที่ลูกหนี้จะยกเอาอายุความขึ้นเป็น ข้อต่อสู้เจ้าหนี้ไม่ได้อีกต่อไป¹ แต่มีนัยกฎหมายบางท่านเห็นว่า การละประโยชน์แห่งอายุความ ย่อมมีผลให้ลูกหนี้ไม่อาจยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้ต่อไป อายุความที่ล่วงพ้นไปแล้วเป็น

¹ เสริม วิจิตรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515), หน้า 360.

อันระงับและเริ่มนับอายุความต่อไปเสมือนไม่เคยมีการนับอายุความมาก่อน กำหนดอายุความที่เริ่มนับใหม่นั้นถือตามอายุความแห่งมูลหนี้เดิมหรืออายุความเดิม เช่น พ้อคำ เรียกเอาค่าที่ได้ส่งมอบของมีกำหนดอายุความ 2 ปี ตามมาตรา 165 (1) เมื่ออายุความครบบริบูรณ์แล้วลูกหนี้ละประโยชน์แห่งอายุความตามมาตรา 192 อายุความที่เริ่มนับใหม่ย่อมมีกำหนด 2 ปี ตามกำหนดอายุความเดิม แต่ถ้านในการสละประโยชน์แห่งอายุความนั้นลูกหนี้เจาหนี้ได้ตกลงกันทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ อายุความที่เริ่มนับใหม่ย่อมมีกำหนด 10 ปี ตามมาตรา 168 เพราะเป็นการแปลงหนี้ใหม่จึงไม่นับตามกฎหมายอายุความเดิม¹ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสำหรับปัญหานี้ต้องพิจารณาว่าการสละประโยชน์แห่งอายุความนั้น ลูกหนี้ได้แสดงเจตนาละประโยชน์แห่งอายุความแต่เพียงอย่างเดียว หรือนอกจากมีการแสดงเจตนาละประโยชน์แห่งอายุความแล้วลูกหนี้และเจาหนี้ได้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความหรือแปลงหนี้ใหม่ต่อกันด้วย ถ้าลูกหนี้แสดงเจตนาละประโยชน์แห่งอายุความเพียงอย่างเดียว น่าจะมีผลทำให้ลูกหนี้ออกเอาอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจาหนี้ไม่ได้อีกตลอดไป และอายุความก็ไม่มีการนับใหม่เหมือนเช่นการรับสภาพหนี้ เพราะประโยชน์แห่งอายุความกำหนดขึ้นเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ ถ้าลูกหนี้ละประโยชน์นั้นเสีย อายุความที่จะเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ออมหมดสิ้นไป แต่ถ้าลูกหนี้ละประโยชน์แห่งอายุความด้วยการก่อนิติกรรมขึ้นใหม่ เช่น ประนีประนอมยอมความหรือแปลงหนี้ใหม่ก็ย่อมมีอายุความของนิติกรรมใหม่ที่จะต้องเริ่มนับใหม่สุดแล้วแต่อายุความจะมีกำหนดระยะเวลาเท่าใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

2.8.3 หากลูกหนี้ประสงค์จะทำการรับสภาพหนี้ ต้องกระทำก่อนหน้านั้นขาดอายุความ การรับสภาพหนี้จะกระทำหลังขาดอายุความแล้วไม่ได้ ถ้ากระทำหลังขาดอายุความก็อาจเป็นเรื่องการรับสภาพความรับผิดโดยสัญญาหรือเป็นการละประโยชน์แห่งอายุความแล้วแต่กรณีไป ส่วนการละประโยชน์แห่งอายุความนั้นจะกระทำก่อนอายุความครบบริบูรณ์ไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืนย่อมตกเป็นโมฆะเพราะเป็นการกระทำที่ผิดแผกแตกต่างจากมาตรา 192 ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายอัน

¹ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า 632.

²คำพิพากษาฎีกาที่ 2048/2525 ระหว่าง สหกรณ์การเกษตรอุทุมพรพิสัย จำกัด โจทก์ นายทหา ชานิกุล จำเลย

เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เหตุที่กฎหมายห้ามสละประโยชน์แห่งอายุความก็เพราะในขณะก่อนนี้ ลูกหนี้อยู่ในฐานะเสียเปรียบ อาจถูกเจ้าหนี้บีบบังคับให้สละประโยชน์แห่งอายุความได้โดยง่าย ถ้ากฎหมายไม่ห้ามไว้จะทำให้จุดมุ่งหมายของกฎหมายที่ให้มีกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ไม่เกิดผล แต่เมื่ออายุความครบบริบูรณ์แล้วเจ้าหนี้ไม่อาจบีบบังคับลูกหนี้ได้ ถ้าลูกหนี้สมัครใจสละประโยชน์ยอมถือได้ว่าเป็นเจตนาอันแท้จริง กฎหมายจึงรับบังคับตามเจตนา

2.8.4 การรับสภาพหนี้จะต้องเป็นไปในลักษณะหนึ่งลักษณะใดใน 5 ลักษณะ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 จึงจะถือว่ามีกรรับสภาพหนี้ ซึ่งตามมาตรา 172 ถ้าลูกหนี้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องก็ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้ได้ แต่การสละประโยชน์แห่งอายุความนั้น มาตรา 192 มิได้กำหนดแบบไว้ จึงมีปัญหาว่าการสละประโยชน์แห่งอายุความโดยปริยายจะมีได้หรือไม่ สำหรับปัญหานี้ อาจารย์ศักดิ์ สนองชาติ มีความเห็นว่า¹ "หากแปลกันอย่างกว้างขวางว่าการสละประโยชน์แห่งอายุความตามมาตรา 192 กฎหมายมิได้กำหนดแบบแห่งนิติกรรมไว้ การสละประโยชน์จะทำได้เป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ จะแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ ในที่สุดความประสงค์ของกฎหมายที่บัญญัติมาตรา 192 ไว้เพื่อช่วยเหลือคุ้มครองลูกหนี้ก็จะกลับกลายเป็นบทส่งเสริมเจ้าหนี้ใหม่ช่องทางเอารัดเอาเปรียบลูกหนี้ได้ยิ่งกว่าเดิมเสียอีก ดังอุทาหรณ์ เช่น ลูกหนี้กู้ยืมเงินเจ้าหนี้ไป ก่อนอายุความครบกำหนด ถ้าลูกหนี้จะรับสภาพหนี้ตามมาตรา 172 ก็ต้องทำเป็นหนังสือ หรือด้วยการใช้เงินบางส่วน ส่งดอกเบี้ย ให้อุปประกัน หรือทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้น แต่หลังจากอายุความครบบริบูรณ์ซึ่งสิทธิเรียกร้องขาดอายุความแล้วลูกหนี้จะสละประโยชน์แห่งอายุความด้วยวาจาได้ ลูกหนี้ใช้เงินบางส่วน หรือส่งดอกเบี้ย หรือให้อุปประกัน หรือทำการอย่างใด ๆ ก็ถือว่าเป็นการสละประโยชน์แห่งอายุความโดยปริยายได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้ย่อมไม่มีทางที่ลูกหนี้จะหลุดพ้นจากหนี้โดยทางอายุความไปได้เลย เพราะการที่จะเสกสรรปั้นแต่งพยานบุคคลนั้นว่าลูกหนี้สละประโยชน์แห่งอายุความนั้นไม่ใช่เรื่องยากเย็นอะไร ส่วนศาสตราจารย์เสริม วินิจฉัยกุล

¹ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า 629.

มีความเห็นว่า¹ "การละประโยชน์แห่งอายุความจะต้องทำตามแบบอย่างไรรั้นกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ และโดยปกติก็ย่อมจะทำไว้เป็นหนังสือเพื่อเป็นหลักฐานต่อไป" ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเมื่อการละประโยชน์แห่งอายุความไม่มีกฎหมายในเรื่องแบบไว้ ฉะนั้นหากลูกหนี้ได้แสดงเจตนาละประโยชน์แห่งอายุความไม่ว่าในรูปแบบใดก็มีผลถือเป็นการสละประโยชน์แห่งอายุความตามมาตรา 192 แล้ว เพราะหากเจ้าหนี้ใช้สิทธิทางศาลเรียกหนี้จากลูกหนี้และลูกหนี้ไต่ยื่นคำให้การยกอายุความขึ้นต่อสู้เพื่อบอกปัดชำระหนี้ก็เกิดเป็นประเด็นข้อพิพาทว่าหนี้ที่โจทก์นำมาฟ้องขาดอายุความแล้วหรือไม่ ซึ่งภาระการพิสูจน์ในส่วนนี้ย่อมตกอยู่แก่โจทก์ ในกรณีเช่นนี้โจทก์จะต้องนำพยานหลักฐานนำสืบให้ศาลเห็นว่าแม้โจทก์จะฟ้องภายหลังจากหนี้ขาดอายุความแล้วแต่จำเลยก็มีการแสดงเจตนาละประโยชน์แห่งอายุความ โดยขณะแสดงเจตนาจำเลยรู้อยู่ว่าคดีขาดอายุความ หากนำหนักของพยานที่โจทก์นำสืบไม่เพียงพอหรือไม่น่าเชื่อถือ โจทก์ยอมตกเป็นฝ่ายแพคดี ฉะนั้นในเรื่องการละประโยชน์แห่งอายุความโดยทำเป็นหนังสือไว้จึงเป็นเรื่องพยานหลักฐานและการซึ่งนำหนักพยานของศาลมากกว่า นอกจากนี้หากมีการฟ้องคดีและจำเลยไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้ก็ย่อมถือว่าจำเลยได้ละประโยชน์แห่งอายุความแล้ว ฉะนั้นการที่ลูกหนี้สละประโยชน์แห่งอายุความจึงอาจทำได้โดยอาการใด ๆ ซึ่งแสดงโดยแน่ชัดว่ามีเจตนาตั้งว่าอันเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลจะต้องพิจารณาและชี้ขาดตามเหตุผลในรูปคดี เช่น การใช้คอกเบี้ย ใช้เงินบางส่วน หาประกันให้ การตกลงหักหนี้หรือแปลงหนี้ เหล่านี้อาจเป็นเหตุให้วินิจฉัยว่าได้สละประโยชน์แห่งอายุความโดยปริยาย² นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาฎีกาที่ 1467/2519 ระหว่าง กรมชลประทาน โจทก์ หน่าหุ่่นส่วนจำกัด เอนยีเนียร์ริงซัพพลาย กับพวก จำเลย ซึ่งวินิจฉัยว่า "โจทก์ฟ้องเรียกเบี้ยปรับฐานผิดสัญญา โดยขอหักหนี้ที่จะต้องชำระราคาของที่ซื้อจากจำเลย ถือได้ว่าโจทก์สละอายุความที่จำเลยจะเรียกให้ชำระราคา โจทก์ยกอายุความขึ้นต่อสู้ตามที่จำเลยฟ้องแย้งไม่ได้" ซึ่งเห็นได้ว่าในคดีดังกล่าวแม้โจทก์ซึ่งเป็นลูกหนี้ค่าสินค้าของจำเลยจะมีได้แสดงเจตนาสละประโยชน์แห่งอายุความโดยตรง

¹ เสริม วินิจฉัยกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า 596.

² พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240, หน้า 694.

และชัดเจน แต่ศาลก็ถือว่ากรณีที่โจทก์ขอหักหนี้ที่จะต้องชำระราคาของที่ซื้อจากจำเลย จึงถือเป็น
 ปรียายอยู่ในที่ว่าโจทก์ได้สละประโยชน์แห่งอายุความแล้ว หรือในบางกรณีลูกหนี้ที่ถูกฟ้องคดีมิได้
 ยื่นคำให้การต่อสู้คดีหรือยื่นคำให้การต่อสู้คดีไว้ แต่ถึงวันนัดพิจารณาลูกหนี้เข้าคนพิจารณา กรณี
 เช่นนี้ย่อมถือได้ว่าลูกหนี้นั้นได้แสดงออกโดยปรียายที่จะละประโยชน์แห่งอายุความ¹

2.8.5 ในกรณีที่บุคคลหลายคนจะต้องทำการชำระหนี้โดยทำนองซึ่งแต่ละคนจะต้อง
 ชำระหนี้สิ้นเชิง กล่าวคือเป็นลูกหนี้ร่วมกัน การที่อายุความสะดุดหยุดลงอันเป็นโทษแก่ลูกหนี้คนใด
 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 295 บัญญัติว่าย่อมเป็นไปเพื่อเป็นโทษแก่เฉพาะแก่ลูกหนี้
 คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าชดกับสภาพแห่งหนี้เอง เช่น เชี่ยวกับชาวร่วมกันกู้เงินเหลือโดยเป็น
 ลูกหนี้ร่วมกัน เชี่ยวกับผู้เดียวรับสภาพหนี้ซึ่งเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับอายุความ
 ใหม่ตามมาตรา 181 ผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้นย่อมเป็นโทษแก่ เชี่ยวโดยเฉพาะ แต่
 ถ้าสภาพแห่งหนี้เป็นหนี้ซึ่งแบ่งแยกไม่ได้ เช่น เชี่ยวกับชาวมีหนี้ร่วมกันที่จะต้องส่งมอบช้างแก่เหลือ
 เมื่อ เชี่ยวรับสภาพหนี้ซึ่งเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับอายุความใหม่ตามมาตรา 181
 ผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้นย่อมเป็นโทษแก่ เชี่ยวกับชาวซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกันทุกคน จะเป็น
 โทษเฉพาะแก่ เชี่ยวหาได้ไม่เพราะชดกับสภาพแห่งหนี้ซึ่งแบ่งแยกไม่ได้ นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
 ผู้ค้ำประกันหากมีการรับสภาพหนี้และมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ลูกหนี้ และเริ่มนับ
 อายุความใหม่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 181 แล้ว มาตรา 692 ก็บัญญัติให้
 เป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันด้วย แมว่าผู้ค้ำประกันจะมีได้มีส่วนรู้เห็นในการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ก็ตาม

ส่วนการละเลยซึ่งประโยชน์แห่งอายุความนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวของลูกหนี้
 เมื่อลูกหนี้คนใดสละประโยชน์ยอมเป็นโทษแก่ลูกหนี้คนอื่นโดยเฉพาะ ดังที่มาตรา 192 บัญญัติไว้ว่า
 การละประโยชน์แห่งอายุความไม่ลบล้างสิทธิของบุคคลภายนอกและไม่ลบล้างสิทธิของผู้ค้ำประกัน
 บุคคลภายนอกหมายความว่าบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ตัวลูกหนี้ผู้สละประโยชน์แห่งอายุความนั่นเอง ดังนั้น

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 97/2522 ระหว่าง ธนาคารกรุงไทย จำกัด โจทก์
 นายปริญญา ทรัพย์บุญรอด จำเลย

ลูกหนี้ร่วมยอมเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ถูกลบล้างสิทธิตามมาตรา 192 เช่น ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งสละประโยชน์แห่งอายุความ ลูกหนี้นั้นยอมจะยกเอาอายุความขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ไม่ได้ แต่ลูกหนี้ร่วมอื่นซึ่งมิได้สละประโยชน์แห่งอายุความควยหาเสียสิทธิที่จะยกอายุความขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ไม่ นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ของลูกหนี้ ถ้าการสละประโยชน์แห่งอายุความของลูกหนี้ทำให้เจ้าหนี้ นั้นต้องเสียเปรียบ ย่อมไม่ลบล้างสิทธิของเจ้าหนี้ในการที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉล ตาม มาตรา 237 ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ค้าประกันก็อยู่ในความหมายของคำว่าบุคคลภายนอกเช่นเดียวกัน ซึ่งมาตรา 192 บัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ดังนั้นการที่ลูกหนี้สละประโยชน์แห่งอายุความจึงไม่ลบล้าง สิทธิของผู้ค้าประกันที่จะยกอายุความขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ซึ่งแตกต่างกับกรณีรับสภาพหนี้ซึ่งได้กล่าวแล้ว ข้างต้น

2.8.6 ทั้งการรับสภาพหนี้และการสละประโยชน์แห่งอายุความจะเกิดเป็นประเด็นขึ้นสู่ศาลก็ต่อเมื่อจำเลยโดยยกอายุความขึ้นต่อสู้เพื่อปฏิเสธการชำระหนี้ของตนไว้ในคำให้การ¹ เพราะมิฉะนั้นแล้วก็ไม่มีความข้อพิพาทที่ศาลจะพิจารณาและอ้างเอาอายุความมาเป็นมูลเหตุ ยกฟ้องไม่ได้

การยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ของจำเลยนั้น มิใช่แต่เพียงกล่าวมาในคำให้การอย่างลอย ๆ ว่าคดีของโจทก์ขาดอายุความ เพราะการปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์นั้นจำเลยจะต้องแสดงให้เห็นแจ้งชัดว่าคดีของโจทก์ขาดอายุความเพราะเหตุใด แต่การยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ นั้นไม่จำต้องอ้างบทมาตรา เมื่อจำเลยกล่าวอ้างข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นว่าสิทธิเรียกร้องของโจทก์ขาดอายุความอย่างไรมาในคำให้การโดยชัดแจ้งแล้ว ศาลย่อมจะยกบทกฎหมายขึ้นปรับคดี

¹เดิมเคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 268/2472 วินิจฉัยว่าการยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ลูกหนี้ไม่จำต้องต่อสู้คดีฟ้องไว้ในคำให้การ เพียงแต่แถลงในวันขึ้นฟ้องศาลก็ยกขึ้นวินิจฉัยได้ แต่หลังจากประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2478 เป็นต้นมา มาตรา 177 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายดังกล่าวบัญญัติว่า "ให้ลูกหนี้แสดงโดยชัดแจ้งในคำให้การว่าจำเลยยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วนรวมทั้งเหตุแห่งการนั้น จึงทำให้แนวคำพิพากษาศาลฎีกาต่อมาได้เปลี่ยนแปลงไป

ใต้เอง แม้จำเลยจะอ้างบทมาตราเกี่ยวกับอายุความผิดไป หากข้อต่อสู้ตรงกับเรื่องศาลก็ปรับบท
ยกฟ้องได้¹ แต่ถ้าหากจำเลยยกอายุความอย่างหนึ่งขึ้นเป็นข้อต่อสู้แต่ได้ความเป็นเรื่องอื่น ศาล
จะอ้างอายุความนั้นมาเป็นมูลยกฟ้องมิได้²

ศูนย์วิทยุทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 1585/2517 ระหว่าง บริษัท สยามกลการ จำกัด โจทก์
นายสุนน สุนนเตมีย์ ที่ 1 นายเฮาะ แซ่เอ็ง ที่ 2 จำเลย

²คำพิพากษาฎีกาที่ 349/2500 ระหว่าง นายสินชัย สุกขรรค์ชัย โจทก์
นายลิ่ง คล้ายคลึง จำเลย